БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

БУРЯТ ҮНЭН

КПСС-эй Бурядай обкомой, Улан-Удын горкомой, Бурядай АССР-эй Верховно Советэй орган

№ 156 (9603) | 1961 оной июлиин 4, вторник | Сэн 2 мүнгэн

58-дахи хэлэ гарана

Хүдөө ажахын продуктнуудые абалга дээшэлүүлхэ, гүрэндэ худалдаха тушаа

Бурядай АССР-эй хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй

СОЦИАЛИСТИЧЕСКЭ УЯЛГАНУУД

Бурядай АССР-эй хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд бүхы совет арадтал адли КПСС-эй ЦК-гэй январиин Пленумэй шиидхэбэринүүдые ехээр һайшаагаад, тарыан ажалай, мал ажалай продуктнуудые бүри богони болзорто гүрэндөө ехээр үгэхэ зорилгоор хүдөө ажахын бүхы һалбаринуудые эрид шууд дэбжээхын тула социалистическэ мүрысөө дэлгэрүүлэнхэй.

Республикын колхоз, совхозууд долоон жэлэй үнгэрһэн хоёр жэлэй турша соо ороохо тарыанай, овощиин, тэжээлэй, техническэ ургамалнуудай тарилгын талмайе үргэдхэһэн, тэрэшэлэн ниитын малай тоо толгой олошоруулһан байна. Республика үнгэрэгшэ хоёр жэлэй турша соо 10 миллион пүүдһээ дээшэ ороохо тарыа, 72 мянган тонно мяха, 142 мянган тонно һү гүрэндэ худалдаа.

Арга боломжоёо хаража үзөөд, һаяын жэлнүүдэй туршада ороохо тарыа 578 мянган тонно хүрэтэр дээшэлүүлхэ, мяха абалгаяа амидын шэгнүүрээр — 105 мянган тонно, һү —300 мянган тонно, үндэгэ —117 миллион хүрэтэр дээшэлүүлхэ, нооһо абалгаяа 92 процентээр ехэ болгохо; гүрэндэ ороохо тарыа худалдалгаяа 125 мянган тонно хүрэтэр, мяха —66 мянган тонно, һү —140 мянган тонно, үндэгэ —20 миллион, нооһо —9 мянган тонно хүрэтэр дээшэлүүлхэ уялга абанабди.

Республикын колхоз, совхозууд дүрбэн жэлэй турша соо 300 мянган гектар шэнэ газар ашаглаха уялга абаа, тэрээнэй 50 мянган гектарыень энэ жэл ашаглаха юм. Тарилгын талмайе 26 процентээр дээшэлүүлхэ, тэрэ тоодо ороохото ургамалнуудай тарилгын талмайе 40 процентээр, кукуруза тариха талмайе 3 дахин үргэдхэхэ. Имагтал республика соогоо абтаһан сортовой үрэһөөр һаяын хоёр жэлэй турша соо ороохото ургамалнуудые таридаг болохо. «Онохойская-4» гэжэ нэрлэгдэдэг ургаса ехээр үгэдэг шэниисэ, «Селенгинская» гэжэ нэрлэгдэдэг түргөөр эдеэшэдэг шэниисэ ехээр таридаг болохо. Энэ жэлдэ гектар бүриһөө 9,6 центнер ороохото ургамалнуудай ургаса хуряаха, һаяын жэлнүүдтэ гектар бүриһөө 11 центнер ороохо хуряаха. Ороохото тэжээлэй ургамалнуудай тогтууритай һайн ургаса абахын тула энэ жэлдэ 190 мянган гектар талмай уһалха, һаяын жэлнүүдтэ —275 мянган гектар талмай уһалха арга хангаха.

Хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд энэ жэлдэ абаһан социалистическэ уялганууда дүүргэхые оролдон, тарилгынгаа хүдэлмэринүүдые улам эмхи гуримтайгаар, агротехническэ һайн болзорнуудта үнгэргэһэн, овёс тарилгаяа ехээр хороохоной, кукуруза, шэниисэ, ячмень, горох, сахарай свёкло тарилгаяа дээшэлүүлһэнэй ашаар тарилгын талмайн бүрилдэл һайжаруулһан байна.

Нооһо абалгаяа саашадань дээшэлүүлхэ, гүрэндэ худалдаха гээшэ республикын хүдөө ажахы хүгжөөлгын гол зорилго мүн гэжэ хараадаа абаад, 1961 оной һүүлдэ 1715 мянган хонидтой болохо, хонидойнгоо тоо толгойе һаяын жэлнүүдэй туршада 2720 мянга хүрэтэр олошоруулха, 100 эхэ хонин бүриһөө зуураа үсөөн бэшэ хурьга абаха, хонин бүриһөө 3,2 килограмм нооһо хайшалха уялга абтаба. Зэдын аймагай колхоз, совхозууд энэ жэлдэ гүрэндэ 968 тонно нооһо, Сэлэнгын —800 тонно, Баргажанай —647 тонно, Хорин —725 тонно нооһо худалдаха юм.

Колхоз, совхозуудтахи эбэртэ малай тоо толгойе һаяын жэлнүүдэй туршада, 1960 онтой сасуулбал, 64 мянган толгойгоор гэхэ гү, али 24 процентээр олошоруулхабди, тэрэ тоодо үнеэдэй тоо толгойе 65 мянган толгойгоор гэхэ гү, али 82 процентээр олошоруулхабди. 1961 ондо колхозуудтахи үнеэдһээ 1450 килограмм, 1965 ондо —2 мянган килограмм һү абахабди, совхозуудтахи үнеэдһээ дурсагдаһан жэлнүүдтэ 1645, 2500 килограмм һү һаахабди. Продукциин единицэ бүридэ ажал, тэжээл багаар гаргашалжа, богони болзор соо үхэрэй мяха абалгыс дээшэлүүлхэ арга олгодог тугалнуудые түргөөр түлжүүлгын арга метод үргэнөөр хэрэглэхэбди.

Бурядай эрхэ байдалда кукурузын ногоон эшэ набша ехээр хуряажа, тэрээнэй ашаар ниитынгээ малые хүсэд хүрэхэ тэжээлээр хангажа болохо юм гэжэ республикын түрүү кукурузашадай дүй дүршэл гэршэлэн харуулна. Байгша ондо энэ ургамалай тарилгын талмайе 36 мянгаһаа 60 мянган гектар хүрэтэр үргэдхэхэбди, һаяын жэлнүүдтэ дурсагдаһан ургамалые 100 мянган гектар хүрэтэр таридаг болохобди. Энэ жэлдэ кукурузын талмайда 650 мянган тонно шэбхэ, 4 мянган тонно минеральна үтэгжүүлгэнүүдые гаргахабди.

Кяхтын аймагай Ранжуровай нэрэмжэтэ колхозой звеное даагша нүхэр Б. Б. Галданов, «Родина» колхоздо ажалладаг нүхэр Н. И. Дампилов гэгшэд тус бүридөө 150 гектар талмай дээрэһээ гектар бүриин 1000 центнер кукурузын ногоон эшэ набша һүн эдеэтэй буурсагтайгаар хуряаха уялга абаба. 1961 ондо республика соогоо бүхы дээрээ гектар бүриин 250 центнер кукурузын ногоон эшэ набша абахабди, һаяын жэлнүүдтэ гектар бүриин 300 центнер хуряадаг болохобди.

Малда эдюулхэ сахарай свёкло тарилгын ехэ удхашанартай байһые хараада абаад, һаяын жэлнүүдтэ тэрэ ургамал тариха талмайе 6 мянган гектар хүрэтэр дээшэлүүлхэбди. Техническэ зорилгодо хэрэглэгдэхэ сахарай свёкло жэл бүри 36 мянган тонно абадаг болохобди, тэрэ тоодо 1961 ондо—26 мянган тонно абахабди. Хүн зониис хангахын тула хартаабха абалгаяа 288 мянган тонно хүрэтэр, овощ—77 мянган тонно хүрэтэр дээшэлүүлхэбди.

Мал ажалдахи хүндэ хүдэлмэринүүдые саашадань оньһожоруулха тушаа хэмжээнүүдые абахабди. Электрын элшэ хүсөөр саг үргэлжэ хангагдажа байдаг колхоз, совхозууд 1961—1962 онуудай туршада бүхы үнеэдээ оньһон аргаар һаадаг болохо уялга абаба. 1961 оной туршада хонидой бүхы фермэнүүдые, 1961—1962 онуудта хүдөө ажахын үйлэдбэриин бүхы һалбаринуудые ажахын тоосоондо оруулхабди, ажалайнь һүүлшын үрэ дүнгэй ёһоор түлөөһэ үгэдэг болохобди.

Бидэнэр түрэл Коммунистическэ партиингаа XXII съездые хүндэтэйгөөр угтахын түлөө бэлдэхэ зуураа, долоон жэлэй гурбадахи жэлдэ абаһан уялганууда колхоз, совхоз бүхэнэй дүүргэхын тула оролдосотойгоор тэмсэхэбди.

Уялганууд колхознигуудай, совхозуудай хүдэлмэришэдэй, хүдөө ажахын мэргэжэлтэдэй хамтын суглааануудта зүбшэн хэлсэгдээд баталагдаа.

Августа һарын түсэбөөр...

«Татарский ключ» гэжэ карьероуправлениин горнягууд хахад жэлэйнгээ түсэбые нэгэ һараар урид дүүргэнхэй. Управлениин цехүүдэй хоорондо дэлгэрһэн социалистическэ мүрысөөндэ коммунистическэ ажалай коллективэй нэрэ солодо хүртэхэ гэжэ тэмсэжэ байһан доломит малтадаг Заиграйн карьерынхид түрүүлжэ ябана.

Энэ карьерын хүдэлмэришэд долоо һарынгаа даабари амжалтатайгаар дүүргээд, августын түсэбөөр ажаллажа эхилээ. Горнягууд сүүдхынгээ даабариие ходо 120 процентһээ доошо бэшээр дүүргэнэ. Эндэхи хүдэлмэришэд металлургическа, шэлэй заводуудта хэрэглэгдэдэг үнэтэ зүйл болохо 1000 шахуу тонно доломит һара бүри түсэбһөө гадуур малтана. Доломит малтагшад Николай Оцимик, Иван Трунев, Григорий Матвеев, Василий Токмаков, Николай Гурьянов, автомашина жолоодогшод Андрей, Геннадий Медведевтэн, Валентин Климашевский, Борис Сергеевичын хүтэлбэрилдэг ашаа тээгшэдэй бригада бүтээсэехэтэйгээр ажаллажа, даабаряа холо үлүүлэн дүүргэнэ.

Горнягууд КПСС-эй XXII съездын хүндэлэлдэ абаһан социалистическэ уялгаяа нэрэтэй солотойгоор дүүргэхэ гэжэ зоригжонхой.

С. Тюлюкин.

КПСС-эй XXII СЪЕЗДЫН ХҮНДЭЛЭЛДЭ

Түрүү арга олоной шадабари болог

Аймагай ажахынуудта хонидой нооһо хайшалалга, тэрэниие гүрэндэ тушаалга түлэг дундаа ябажа байна.

Июниин 28-най мэдээгээр эндэхи бүхы дүрбэн совхозуудта хамта 28.000 шахуу хонид хайшалагдаа. Харин эндэ бүхы дээрээ 195 мянга 200 гаран хонид хайшалагдаха юм. Хонин бүриһөө дунда зэргээр 3 килограмм нооһо абажа, гүрэндөө 725 тонно эрхим шанартай нооһо тушааха социалистическэ уялгаяа аймагай хонишод энэ үдэрнүүдтэ бэслүүлжэ эхилээ.

Аймаг соогоо эгээл түрүүлэн Хорин совхозой 3-дахи фермынхид нооһо хайшалалгаяа эмхитэйгээр эхилэнхэй. Эндэ 8500 гаран хонин хайшалагдажа, тус бүриһөөнь 3,2 килограммһаа үлүүтэй нооһон абтана.

Тиихэдэ Анаагай совхоз хонидойнгоо нооһо хайшалалгада һайнаар бэлэдхэжэ ороо һэн. Һаяшаг эндэ 3-дахи фермэдэ совхозой бүхы фермэнүүдэй хайшалагшад, нооһо бүридхэдэг, илгадаг хүнүүд, ахалагша хонишод сугларжа, оренбургын хонишодой жэшээгээр хонидые уянгүй, миин баряад хайшалха түрүү арга шудалха семинар үнгэрөө. Эндэ хонишодой таба һарын хүдэлмэриин дүнгүүд гаргагдажа, ажалай түлөөһэн тушаа асуудалнууд, мүн нооһо илгаха, тушаажа абахада ушардаг элдэб алдуу дутуунууд тухай зүбшэн хэлсээ.

Хони хайшалалгаар республика, аймаг дотор һорилдоо (мүрысөө) үнгэргэхэ гуримтай танилсаа. Һүүлээрнь Оренбургска область ошожо ерэһэн Елена Михайловна Смородникова, Базардара Цыремпилов гэгшэд шэнэ аргаар хонидые хайшан гээд хайшалхаб гэжэ сугларагшадта харуулаа.

Тус совхозой 7 фермэнүүдтэ тус тустань томодхогдоһон нооһо хайшалалгын пунктнууд хүдэлнэ. Илангаяа 3-дахи фермынхид энэ хүдэлмэрээ эмхитэйгээр эхилээ. Эндэ хайшалагша бүхэндэ тусхай стол хэгдэнхэй. Тиигээд 250 хонидой багтаха эстакада тодхоод, дээрэһээ шарниртай үүдэ хэжэ, тэндэһээ хонидынь хайшалагшадта дамжуулан үгтэнэ. Хайшалагшад хонидоо тудажа абаад лэ, түргөөр хайшалжа ороно. Гадна тэдэнэр хайшалһан хонидоо амяарынь хаажа байхын тулада хаамжануудаар таһалга-хорёонуудые баринхай. Хүн бүхэнэй хайшалһан хонидые амяарынь хаахада хэнэй ямараар хайшалһаниие хараха, мүн шархатуулһан хонидые зоотехник, ветеринарнуудай шалгажа, аргалжа байхадань зохид болоо. Эндэ хонишодто үдэрынь халуун эдеэн бэлдэгдэнэ. Нооһо бүридхэгшэ Б. Будаева, илгагша нүхэр Дубинин гэгшэд нооһо һайнаар бүридхэхэ, шанарааринь зүбөөр илгаха талаар яһала оролдожо хүдэлнэд. Хайшалагшад Т. Цырендоржиева, Г. Дагбаева болон бусад түрүүшын үдэрнүүдтэ тус тустаа 21—24 хонидые һайнаар хайшална.

Манай ябахада Анаагай хойто бэедэ байдаг хонишон Базардара Жамьяновай отарын хонидой нооһон хайшалагдажа байба.

— Бэрхэтэйшэг үбэлжэжэ гарабашье, үшөө һанаһанһаа дээрэ нооһон абтажа байна. Хонин бүриһөө 3,2 килограмм нооһо абаха уялгаяа дүүргэхэл бэзэбди, — гээд нүхэр Б. Д. Жамьянов хөөрэнэ. Нооһоной бүридхэлэй хуудаһанда харахада хонин бүриһөө 2,8—4,6 килограмм хүрэтэр нооһон абтана. Тиихэдээ тон олонхи хонидһоо тус бүриинь 3,6—3,8 килограмм нооһон хайшалагдана.

Тиибэшье энэ семинарай һүүлээр Анаа Үртөөдэ, совхозой бэшэшье фермэнүүдтэ хонидой нооһо түрүү шэнэ аргаар хайшалхын, тэрэниие шудалхын түлөө оролдолго ёһоор гаргагданагүй.

Совхозой дирекци, партком хони хайшалалга дээрэ ажалай бүтээсэ эрид дээшэлүүлхын тула энэ түрүү арга хаа хаанагүй үргэнөөр хэрэглэхэ тухай һайн үүсхэл гаргаһан аад, тэрэнээ тухандань хүргэжэ шадаагүй. Тэрэшэлэн хайшалалга дээрэ элдэб эмхидхэлэй дутагдал олон ушарна. Жэшээлхэдэ, совхозой 1-дэхи, 7-дохи фермэнүүдтэ агрегат бүхэндэ 24 хайшалагшад хүдэлхэ ёһотой аад, тус тустань 15—16 хүн табигданхай. 4-дэхи фермэдэ хайшалалгын агрегат ёһоор тааруулагдаагүй, тэрэнь эбдэржэ, ходо һаатана. Гадна фермэнүүдэй хоорондо, хайшалагшадай дунда дэлгэрһэн социалистическэ мүрысөөнэй дүн 5 хоног бүхэндэ гаргагданагүй.

Эдэ мэтэ дутагдалнууд аймагай бусадшье совхозуудта үзэгдэнөөр. Иигээд удахагүй тэжээл бэлдэхэлгын харюусалгатай ажалай хаһа орохонь. Ушар иимэһээ хони хайшалалга дээрэ түрүү арга үргэнөөр нэбтэрүүлжэ, нооһо хайшалалгые түргэнөөр, һайн шанартайгаар үнгэргэхэ гээшэ ажахы бүхэнэй шухала зорилго болоно бшуу.

Ж. Бадмаев, манай корр.
Хори.

Нёдондо зуун эхэ хонин бүриһөө 132 хурьга абажа, гарзада оруулангүйгөөр түлжүүлһэн Яруунын аймагэй Исингын совхозой хонишон Владимир Эрдынеев КПСС-эй XXII съездын хүндэлэлдэ дэлгэрһэн социалистическэ мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр хабаадалсажа байна. Тэрэ байгша ондо зуун эхэ хонин бүриһөө зуураа үсөөн бэшэ хурьгадые абажа түлжүүлхэ зорилготой.
ЗУРАГ ДЭЭРЭ: **хонишон В. Эрдынеев.**
Л. ХАЙДУРОВАЙ фото.

Шэнэдхэн түхеэрбэ

«Забайкаллес» комбинадай предприятинуудта хэрэглэгдэдэг «ДДТ-6» маркын шпала хюрөөдэдэг станогууд техническэ талааараа дутагдалтай, тэдэнэй бүтээсэ бага байһан юм. Халаан соо иимэ станогууд 150—170 шпала хюрөөдэдэг байгаа. Тиихэдэ зарим частнуудынь түргөөр элэдэг, тэдэниие һэлгэхын тула ехэ саг гаргашалагдадаг байгаа.

Байгалай модоной базын уралан нарижуулагшад энэ станогой бүтээсые хайшан гэжэ дээшэлүүлхэ тушаа һайн бодомжолжо үзэһэн байна. Уралан нарижуулагшад механик Димов, слесарь Батурин гэгшэд станогой зарим детальнуудые шэнэдхэн хубилгажа, зарим детальнуудынь шэнээр хэжэ табяа.

Иигэжэ уралан нарижуулагшад станогой дутагдалнуудые усадхажа шадаа. Энээнэй ашаар станогой бүтээсэ нилээд ехээр дээшэлүүлэгдэбэ. Шэнэдхэн хубилгагдаһан станок халаан соо 500 шпала гаргадаг болоо. Урдань элэдэг деталние халаан соо 1—2 дахин һэлгэдэг байһан һаа, мүнөө долоон хоногтоо нэгэ дахин һэлгэнэ.

П. Яньков.

ЭДЭБХИТЭЙ УРАЛАН НАРИЖУУЛАГША

Иосиф Ермолаевич Филиппов Улан-Удын судна бүтээлгын заводой эрхим слесарьнүүдэй нэгэниинь юм. Эндэ үнинэй ажаллажа, нилээд ехэ дүй дүршэлтэй болонхой. Заводой механическа-хабсаралгын цехын оньһото станок, түхеэрэлгэнүүдые таһалгаряагүйгөөр хүдэлгэхэ, техническэ харууһа эмхидхэхэ, саг соонь заһабари хэхэ талаар слесарь И. Е. Филиппов ехэхэн оролдолго, үүсхэл гаргадаг байна. Тэрэнэй харууһалдаг станогууд булта һайнаар хүдэлнэ.

Нүхэр Филиппов станогуудые бүри һайнаар ашагладаг болохо тушаа анхарал оролдолго гаргана. Ганса энэ жэлэй туршада тэрэ арбаад шахуу уралан нарижуулгын дурадхал оруулжа, үйлэдбэридэ нэбтэрүүлһэн байна.

Нёдондо заводто абтаһан хүсэ ехэтэй «ДИП-500» маркын станогто нэгэ бага хубилалта хэжэ, тэрэниие бүри ашагтай һайнаар хэрэглэгдэдэг болгоо. Мүн суднануудай зарим детальнуудые хүдэлмэришэд гараар бүтээдэг байгаа. И. Е. Филиппов түмэрэй хаядаһа суглуулжа, гидравническа пресс хэһэн байна. Иигэжэ үшөө нэгэ гар ажал оньһожоруулагдаа.

Д. Балданов.

80 наһатын магтаалта ажал

Эдэ үдэрнүүдтэ элдин уужам Эгэтэ нютагаар ябахада үргэн ехэ сабшалан дээрэнь үбдэгтэ хүрэмэ үдхэн ногоон ургашоод, һэбшээ һалхинда эбхэрэн байнал.

Энэмнай Яруунын «Дружба» колхозой дуршэл ехэтэй луговодуудай оролдолгын аша үрэгээшэл. Эндэ колхоздоо 30 жэлдэ луговодоор хүдэлһэн 80 наһатай үбгэн Даша Цыбеновэй ажалша бата гараараа хэһэн хүдэлмэриинь үрэ баһал бии.

Буурал толгойтой, бүхэриг бэрхэ энэ үбгэн Можайкын Зүүн Бэе гэжэ газарта нилээд ехэ сабшалан даажа абаад, тэрэнээ Эгэтэ голһоо татагдаһан канаваар уһалжа, үндэр баян ургаса абадаг юм. Нёдондо эндэхи зарим газарайнгаа га бүриһөө 50 центнер, харин бүхы дээрээ дунда зэргээр 25 центнер үбһэ хуряагаа һэн.

— Мүнөө баян ургасатай сабшалангаа ажахын тоосоондо ороһон бригадын малшадта тушаажа үгэнхэйб. Тиигээд ургасаар муушаг Баруун Бэе гэжэ 250 гектар сабшалан даажа абаа һэм. Саһанай хайламсаар тэрэнэйнгээ хуушан хагда галдаад, уһалжа эхилээ хүм. Сабшалангай хагда шадаал һаа эртэ галдахада һайн. Юуб гэхэдэ, үбһэ ногооной, сэсэг набшын үрэһэн дүрэжэ хосорхогүй ха юм,—гэжэ нүхэр Цыбенов хөөрэнэ.

Энэ луговод хабартаа, зундаа даажа абаһан сабшалангаа хоёр дахин һайса уһалаа. Һаяар хура бороогой ехээр ороогүй һаань, гурбадахяа уһалжа захалхань. Тиигэжэ гектар бүриһөө дунда зэргээр 15—20 центнер үбһэ сохом абахаар шиидэнхэй.

Артельдээ олон жэлдэ үнэн шударгы, оролдосотой һайнаар ажалаһанайнгаа түлөө Даша Цыбенов Бурядай АССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнагдаа, аймгуйсадкомой, колхозой правлениниишье зүгһөө магтаал хүндэдэ оло дахин хүртэһэн байха.

Д. Ширабон,
хүдөө бэшэгшэ.

Баатаршалга, шэн габьяагай гайхамшагта зам

Хитадай компартиин 40 жэлэй ойдо зорюулагдаһан суглаан

МОСКВА, июниин 30. (ТАСС). Хитадай Коммунистическэ партиин 40 жэлэй гайхамшагта ойе революционно хүдэлөөнэй түүхэдэхи гайхамшагта үдэр гэжэ совет арад тэмдэглэнэ. Энэ ойн һайндэртэй дашарамдуулан совет—хитад хани барисаанай обществын хабаадалгатайгаар совет түүхэшэд Азиин арадуудай институдай эрдэмэй соведэй заседани мүнөөдэр үнгэргэбэ.

«Хитадай Коммунистическэ партиин 40 жэлэй ой» гэһэн элидхэлые институдай научна хүдэлмэрилэгшэ Б. Н. Занетин хэһэн байна. Баатаршалга, шэн габьяа харуулһан Хитадай коммунистнуудай гайхамшагта тэмсэл тухай тэрэ тодорхойгоор хөөрэжэ үгэбэ.

СССР-эй, Хитадай Коммунистическэ партинуудые бата бэхи хани барисаан нэгэдүүлдэг. Совет, хитадай коммунистнуудай дайшалхы нүхэрэй ёһоной хани барисаанай жэшээнүүдые генерал-лейтенант А. И. Черепанов үгэ хэлэхэдээ тодорхойлон, харуулһан байна.

«Хитадай Коммунистическэ партиин дайшалхы зам» гэһэн асуудалда зорюулагдаһан фото-дансануудай, номуудай выставкэ институдай фойе соо эмхидхэгдээ.

Эквадорой вице-президент Москва ерэбэ

МОСКВА, июниин 30. (ТАСС). СССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Түрүүлэгшын орлогшо Н. Н. Органовай уряалаар Эквадорой вице-президент доктор Карлос Хулио Аросемена, тэрэниие үдэшэжэ ябаһан хүнүүд мүнөөдэр Москва ерэбэ.

Эквадорой, Советскэ Союзай үрэнэй тугуудаар шэмэглэгдэһэн Шереметьевскэ аэродром дээрэ СССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Түрүүлэгшын орлогшо Н. Н. Органов, СССР-эй Верховно Советэй Союзай Советэй түрүүлэгшэ П. П. Лобанов болон бусад айлшанаа угтаа.

Металлургнуудай бүхэсоюзна конференци дүүрэбэ

МОСКВА, июлиин 1. (ТАСС). Мүнөөдэр металлургнуудай бүхэсоюзна зургаадахи конференци дүүрэбэ. Тэндэ гадаадын оронуудай мэдээжэ эрдэмтэд-металлургнууд, тэрэ тоодо США-гэй Массачусетскэ технологическа институдай профессор Н. Грант хабаадалсаһан байна.

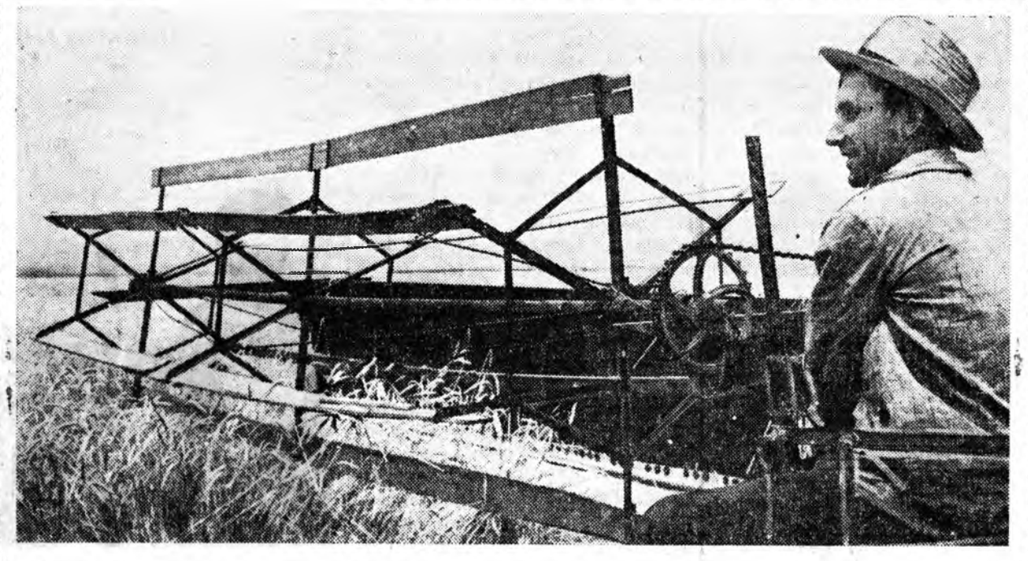

Сталинградай областьдо ороохото ургамалнууд хуряагдажа эхилбэ. Светлоярска районой «Сталгрэс» совхозой хүдэлмэрилэгшэд хамагһаа түрүүлэн хуряалгаяа эхилбэ. Ороохо тарыан амяарлан хуряагдана. Энэ ажахын түрүү механизатор, лафетнэ жаткын машинист Владимир Руднев түрүүшынгээ үдэр нормоёо 110 процент, эрхим шанартайгаар дүүргээ. Зураг дээрэ: **В. Руднев хара тарыа хуряажа ябана.**
ТАСС-эй фотохроникэ.

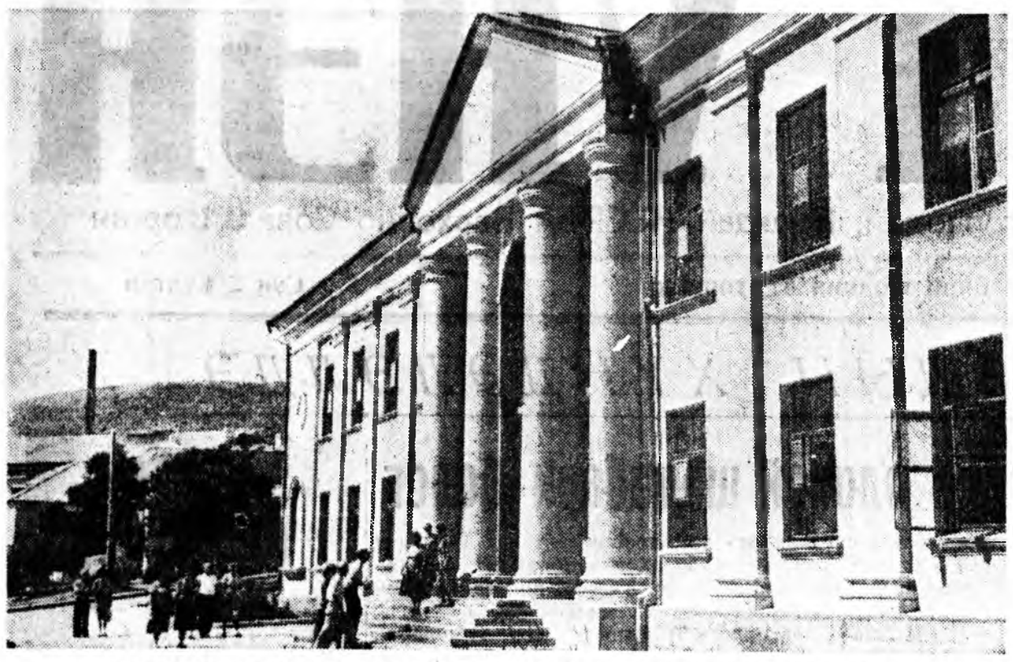

НОВОРОССИЙСК. Халаан дүүрэбэ. Тэндэнь гоё һайхан автобусууд ерэжэ, худэлмэришэд, алба хаагшад һууна. Тэдэнние үдэшэгшэд һайн амархыень хүсэнэ. Цементын, шиферэй заводуудай худэлмэришэд һүнийн санаторидо амардаг болоо. Үдэр бүхэндэ ажалай һүүлээр 75 хүн далайн эрье ошожо, һүнийн санаторидо амардаг. Зураг дээрэ: һүнийн санаторийн гэр.

ТАСС-эй фотохроникo.

ЛЕНИНИЗМ—МАНАЙ ҮЕ САГАЙ ҺҮЛДЭ ТУГ МҮН

Мүнөө сагта арадуудай хуби заяан айхабтар даамай ехээр шэнэлэн хубилжа байна. Ханхинама хүйтэн үбэлэй һүүлээр нарата дулаан хабарай ерэдэгтэл адли, хүн түрэлтэнэй түүхэндэ шэнэ һайхан саг үзэгдэжэ, бүхэли түби ороншуудай түхэл шарай хубилан ондоо болоно. Капитализмын эзэрхэлгын оршом улам уйтаран хороно. Колониализмын гэнжэнүүд таһаран унана. Национально-сүлөөрэлгын худэлөөнэй дошхон түргэн урадхал империалис дарлалтын хүйтэн хүндэ мүльһые хаха сохин эбдэнэ.

XX зуун жэл хадаа капитализмын һандаран хосорхо, социализмын илан мандаха үе мүн болохо гэһэн В. И. Ленинэй үгэнүүд гайхалтай зүбөөр хүсэлдэжэ байна. Октябриин Агууехэ социалистическэ революци капитализмда айхабтар хүсэтэй сохилто хээ. Капитализм бүхы дэлхэй дээрэ дэлгэрһэн ори ганса байгуулалта бэшэ болонхой. Дэлхэйн хоёрдохи дайнай һүүлээр фашизмын бута сохигдожо, Европа, Азиин хэдэ хэдэн ороннуудта арадай-демократиин байгуулалтын бии болоһон ушарһаа капитализм дэлхэй дээрэ эзэрхэн зонхилжо шадахаяа болёо. Харин тогтон бүрилдэһэн дэлхэйн социалис байгуулалта хүн түрэлтэнэй хүгжэлтын шинидхэхы хүсэн боложо байна.

Европа, Азиин хэдэн ороннууд руу «революциин хилэ дабуулан гаргагдаһан» ушарһаа, мүн эдэ ороннуудай дотоодын байдалһаа дулдыдан гараагүй шалтагаанһаа боложо, тэдэ ороннуудта капитализм унагаагдаа гэхэ мэтээр империализмын үзэлтэн болон номолшодынь тайлбарилхые оролдоно. Гэхэ зуура иимэ «тайлбарилга» үнэндөө юушье тайлбарилнагүй гээшэ.

«Капитализмын эзэрхэлгэнь хэн нэгэнэй засаг буляан абахаяа һанаһан дээрэһээнь һуларна бэшэ. «Засаг буляан абалга» хадаа ямаршье ушар удхагүй дэмы хэрэг болохо бэлэй. Хэрбээ капиталис ороннуудай өөһэдынгөө экономикын хүгжэлтэһөө дулдыдажа муудаагүй һаань, капитализмын эзэрхэлгэдэ эсэс табиха аргагүй байха һэн... Түүхын эрхэ байдалһаа боложо, капитализмын муудаа, үмхирөөгүй һаань, тэрэнние ямаршье хүсэн һандаргажа шадахагүй байгаа»,—гэжэ В. И. Ленин зааһан байна (Зохёолнууд. 24 т. 381—382 хууд).

Ленинэй эдэ үгэнүүдынь аргагүй гүнзэгы удхатай. Юун бэ гэхэдэ, ангиин зүрилдөөнүүд болон ажалшадай улам ехээр бадаржа байгаа революционно тэмсэл капитализмые үдэр бүхэндэ хибэнэ, тамирдуулна. Харин Советскэ Союзда болон арадай демократиин ороннуудта гайхамшаг элитээр бэелһэн социализмын үзэл бодол тухай хэлэхэ болоо һаа, тэдэ үзэл бодолнууд ажабайдалда гүнзэгы ехээр нэбтэрэн орожо, бүхы дэлхэй дээрэ олон миллион хүнүүдэй ухаан сэдьхэлыень эзэлээ. Энэ ушарые манай дайсад гашуудалтайгаар мэдэрхэ баатай болонхой.

Жэшээнь, «Крисчен сайенс монитор» гэжэ США-гэй нүлөө ехэтэ газетэдэ худэлдэг Америкын хархис журналист Н. Уайт һанхан иигэжэ бэшээ: «Советскэ Союзай үйлэдбэрилгын хүсэн гэшэ хубхай хоohон юумэн бэшэ. Энэ болбол бата бэхи, нугархай, бүхэ голтой юумэн. Асари ехэ энэ гүрэнэй национальна һүр хүсые—экономикын болон сэрэгэйнь арга боломжые дабаха диилэхэ гээшэ бэрхэтэй».

Советскэ Союзые «туйлай томо бэетэйшье һаа, тулгагүй тулюур юумэн» гэхэ дуратайшуул мүнөө хүрэнгэтэнэй ороннуудта һураггүй түргэнөөр хүгжэжэ, долоон жэлэй түрүүшын хоёр жэлэй туршада айхабтар ехэ хэмжээнэй продукци түсэбһөө гадуур гаргажа үгөө. Социалис худөө ажахыдамнай ажал худэлмэри эрид һайжаруулагдажа, газар таряалан болон мал ажалые шэнэ ехээр дэбжээн хүгжөөхэ эхин табигдажа байна. Эрдэм ухаан, техникэ, литература болон искусство амжалтануудаа улам арьбадхана. Совет арад үргэн ехэ дэлисэтэйгээр коммунизм байгуулна.

Бүри Совет засагай түрүүшын жэлнүүдтэ В. И. Ленин иигэжэ хэлээ һэн: «Бидэнэрэй ерээдүй тээшэ бата найдамтайгаар, түгэс этигэлээр хараха бүхы үндэһэ баримта бии. Ерээдүйдэ мантай һанал нэгэтэн улам олошорхо, социалистическэ революцида шэнэ илалтануудтуйлагдаха...» (Зохёолнууд, 27 т., 460 хууд.). Ленинэй хэлэһэн эдэ гайхамшаг мэргэн үгэнүүдэйнь зүб байһаниинь эрхим һайнаар тодороо. Бидэнэр мүнөө дэлхэй дээрэ гансаарданги бэшэ болонхойбди. Мүнөө хэдэн олон ороннуд Советскэ Союзтай хамта социализм, коммунизмын замаар дабшалсана. Тэдэнэр социалис арадуудай гайхамшаг эб нэгэдэл бии болгоо.

Дарлагданги арадуудай национально-сүлөөрэлгын худэлөөнэй түүхэтэ амжалтануудленинизмын үзэл бодолой үнэн зүб, түгэс хүсэтэй байһые айхабтар тодоор гэршэлжэ үгөө. Бүри һаяхан лэ империализмые баяжуулжа байһан колониальна болон бээе даагаагүй ороннуд мүнөө тэрэнэй хүсые үлам һуларуулан бууруулжа байна. Колониализм хэтын хэтэдэ байха юм гэжэ империалистнууд хэлэдэг һэн. Харин энэ эшэгүүритэ ёһо гурим мүнөө сүм һандаран задаржа байна.

Империализм болбол капитализмын дээдэ, һүүлшын шатань мүн гэжэ В. И. Ленин зааһан юм. Империализмын үедэ үндэһэ яһатадые дарлаха ябадалай эрид шангадахаһаа гадна, колониальна болон дулдыданги ороннуудта империализмда эсэргүү хүсэнүүд улам эршэдэжэ, дарлагдаһан арадуудай сүлөөрэлгын тэмсэл улам ехэдэхэ юм гэжэ хэлээ һэн. Колониуудта «галай дүрд гээд» носошохоёо байһандал адли болонхой, хаа хаанагүй арад зон зэбүүрхэн бууруушаадаг болонхой. Тиимэһээ тэндэ империалистнууд вулкан дээрэ һуһанай жэшээтэй болонхой юм. «...Дэлхэйн революциин ерээдүйин шинидхэхы талдаануудта бүмбэрсэг дэлхэйн хүн зоной олонхинь түрүүн национально-сүлөөрэлгын тэмсэлээр эхилээд, һүүлээрнь капитализм, империализмда эсэргүү хүдэлөө эрхилхэ байһаниинь тон эли»,—гэжэ Ленин хэлээ бэлэй. (Зохёолнууд, 32 т., 458 хууд.).

Эгээл Владимир Ильичын зааһан тэдэ үйлэнүүд мүнөө боложо байна. Азида колониализмын гэнжэ таһалагдаа. Империализмһаа сүлөөрһэн ороншуудай дунда Хитад, Инди мэтын агууехэ ороннууд бии. Африкые бата найдамтай хэрэмнай гэжэ империалистнуудай бүри һаяхан тоолодог байгаа һаань, харин мүнөө тэндэнь шанга тэмсэлэй улаан дүлэн орьёлно. Миллиард хахад гаран хүнүүд колониальна гэнжэһээ мултараад байна. Мүнөө империалистнуудай богоолшолго доро 100 миллионһоо үсөөн зон үлэнхэй.

Дэлхэйн социалис байгуулалтын хүгжэлтэ, дэлхэй дээрэхи хүсэнүүдэй тэнсүүрнин социализмын аша туһада эрид хубилһан ушар колониализмтай хэгдэжэ байгаа тэмсэлэй амжалтаар түгэсэлгэдэнь айхабтар ехэ удха шанартай. Социалистическэ лагерь, сүлөөрһэн арадуудай мүч найдамтай түшэгынь болоо: империалис гүрэнүүдэй зүгһөө хэгдэдэг булимтархы ябуулгаһаа, хашалта хабшалгаһаа тэдэнние хамгаална, национальна экономикоёо хүгжөөхэдэнь ехэ туһаламжа үзүүлнэ.

Империалистическэ буржуазин номолшод болон политигүүд коммунизмын үзэл бодолой нүлөөгэй улам үргэдэхыень үдэр бүри хараахадаа, хуушаржа муудаһан үзэлөө шэнэдхэн һэргээхые оролдоно, арад зондо үзэл бодолой талаар ехэ нүлөө үзүүлхэ арга зэбсэг бэдэрнэ. Гэбэшье капитализмые хамгаалан үмөөрэгшэд өөрынгөө муухай һанаашалгые бэелүүлжэ шадахагүй. Буржуазин үмхирэн доройтоһон үзэл сурталынь марксизм-ленинизмын научна түрүү сурталтай амжалтатай тэмсэл хэжэ шадахаяа болинхой.

Коммунизм заатагүй илан мандаха, тэрэ илагдашагүй хүсэтэй гэжэ Коммунистическэ болон худэлмэришэнэй партинуудай зүблөөнэй мэдүүлгэ соо бата найдамтайгаар хэлэгдэнэ. Мүнөө үедэ ямаршье зам коммунизм тээшэ абаашана, империализм яажашье аашалаа, гаараа һаа, түүхын энэ зайлашагүй ябасые хубилгажа шадахагүй гэжэ тэрэ мэдүүлгэ харуулна.

Пролетарска интернационализмын ленинскэ туг доро уласхоорондын коммунистическэ нэгэн фронтые сааншадаа улам бэхижүүлэн нэгэдхэхэ, коммунизмын үзэл бодолой, эб найрамдалай илан мандахын түлөө, арадуудай хоорондоо хани барисаа тогтоохын түлөө тэмсэлдээ партинуудай дайшалхы хүсэл зоригыень улам хурсадхаха гээшэ манай зорилго гэжэ аха дүү коммунистическэ партинууд тоолоно.

Манай орондо болон бүхы дэлхэй дээрэ коммунизмын илахын түлөө тэмсэлдэ айхабтар ехэ үүргэ дүүргэхэ XXII съезддэ бэлэдхэн, олон миллион советскэ коммунистнууд совет арадай коллективнэ вождь байһан һайн һайхан үүргээ бүри эдэбхитэйгээр бэелүүлнэ.

Н. Матюшкин.

АЙМАГАЙ ГАЗЕТЫН ХУУДАҺАНУУДЬАА

МҮНӨӨНҺӨӨ БЭЛДЭНЭ

«Зуиай сагта шаргаяа, үбэлынь тэргэсэ бэлдэ» гэһэн арадай аман үгэ тон зүб гээшэ. Ушар иимэһээ Хойто-Байгалай коопзверопромхозой ангуушад ерэхэ намарай хаһа сезондо мүнөөнһөө түхеэржэ эхилэнхэй. Ангуушад Понамарчук, Козулин гэгшэд өөһэдынгөө агнаха газар — Джилинда горхо үгсэжэ булгануудай байрлаха байранууды түхеэрээ. Шубуу шонхор, жэрхэнүүдые барижа, мяхыень тэндээ хаяжа, булгануудые эрьюулнэ. Гадна намар, үбэлэй сагта өөһэдөө байхаар дулаан гэрнүүдые түхеэрэнхэй. Тэдэнь хоорондоо холо бэшэ, 10—15 километр зайтай юм.

«Красный байкалец» газетэ.

НӨӨСЫН ШҮҮБЭРИ ОЛОШОРНО

Ажалшадаймнай материальна ажаһуудал жэл үнгэрхэ тума һайжаржа, баян дэлгэр болоно. Мүнөө 8 мянга гаран колхознигууд, худэлмэришэд, алба хаагшад өөһэдынгөө мүнгэн зөөриие нөөсэлгын кассануудта хадагалуулна. Нөөсэлгын кассада мүнгэ хадагалагшад гансахан 1960 ондо аяар 205 мянган түхэриг түрэсэ абаһан байна.

Үнгэрһэн жэл аймагай нөөсэлгын кассануу 583 мянган түхэриг урьһаламжын шүүбэри, лотерейн биледээр 92 мянган түхэриг шүүбэри түлоо.

Аймагай 4 хүн бүхэнэй нэгэниинь ажалай нөөсэлгэтэй.

«Закаменская правда» газетэ.

ОЛОН СТАНОГТО ХУДЭЛНЭ

Кяхтын трикотажна хубсаһа нэхэдэг фабрикын коллективэй дунда социалистическэ мүрысөөн улам үргэдэһөөр. Тэдэнэр коммунистическэ ажалай предприятиин хүндэтэ нэрэ зэргэ олохын түлөө шангаар тэмсэнэ. Табан һарын турша соо тэдэнэр түсэбһөө гадуур 55 мянган түхэригэй продукци гаргаа. Трикотаж нэхэгшэдэй олонхинь 5 станок дээрэ зэргэ худэлдэг болонхой. Тамара Скосырская, Тоня Кожевникова гэгшэд 6—6 станогуудые зэргэ худэлгэнэ.

«Знамя Ленина» газетэ.

БАРИЛГАШАДАЙ ЭДЭБХИ

Энэ жэл аймагай коммунальна ажахын таһаг 300 дүрбэлжэн метр талмайтай шэнэ гэрнүүдые ашаглалгада үгэхэ, гадна 200 дүрбэлжэн метр талмайтай гэрнүүдые заһабарилха түсэбтэй юм. Аймагай түб тосхондо мүнөө дүрбэн байратай 3 гэр, долоон байратай нэгэ шэнэ гэр баригдажа байна. Хүүгэдэй ясли ашаглалгада үгтөө.

КПСС-эй XXII съездын хүндэлэлдэ ажалай бэлэг болгохоор коммунальна ажахын таһагайхид жэлэйнгээ түсэбые уридшалан дүүргэхээр зоригжонхой. А. Р. Мороковой эрхилдэг дархашуулай бригада илангаяа габшагайгаар худэлнэ.

«Баргузинская правда» газетэ.

РЕДАКЦИДА ЕРЭҺЭН БЭШЭГҮҮДҺЭЭ

Эмхидхэлэй худэлмэри һуладана

Мал ажалһаа абтадаг эдеэ хоолой зүйлнүүдые гүрэндэ худалдаха талаар Баргажанай аймаг республика дотороо ехэхэн һуури эзэлдэг. Гүрэндэ мяха, һү, үндэгэ худалдалгаар аймаг гүнзэгы гээгдэлдэ оронхой. Хахад жэлэй түсэбэй ёһоор 800 мянга гаран үндэгэ худалдаха аад, июниин 20-ной байдалаар тэрэнээ арайхан 85,2 процент дүүргэнхэй.

Колхоз, совхозуудай байдалые хараад үзэхэдэ гүрэндэ үндэгэ худалдаха түсэбөө гүйсэд дүүргэхэ аргатайнууд юм. Теэд анхаралгүй, харууһа муутай дээрэһээ тахяа шубуунһаа үндэгэ абтанагүй гэхээр. Жэшээнь, июниин 1-һээ 10 хүрэтэр аймаг дотор нэгэ тахяаһаа оройдоо 3 үндэгэ абтаһан байха. Һарын арбаад үндэгэ абтажа байбал саашадаа түсэбөө яажа дүүргэбэ гээшэб?

Колхознигууд, худэлмэришэд, алба хаагшадай ажахынуудһаа үндэгэ худалдажа абаха тушаа аймагай эд хэрэглэгшэдэй кооперацы горьтой худэлмэри ябуулнагүй. Магазинуудта худэлдэг наймаалагшадай тоо 500 гаран болодог. Эдэ хүнүүдые бултыень энэ хэрэгтэ хабаадуулбал, хэды шэнээн олон үндэгэ суглуулха аргатай байгааб. Аймагай бүхы совхозрабкооп, сельпонуудай июниин түрүүшын арбан хоногто худалдан абаһан үндэгэ наймаалагша бүхэндэ хубаабал 18 үндэгэн хүртэнэ. Тэрэ үе соо Баргажанай сельпо оройдоо 157 үндэгэ худалдажа абаа. Гансахан Баргажан тосхондо мянга гаран үрхэтэ айл һуудаг гээшэ. Энэ тосхоной ажалшадһаа хахад һарада 20—30 мянган үндэгэ худалдажа абамаар.

Дээрэ дурсагдаһан тоо, баримтануудэд хэрэглэгшэдэй аймагай кооперацийн худэлмэрилэгшэдэй ехэл бирагүйгөөр ажалладагынь гэршэлнэ.

Иимэ гүнзэгы гээгдэлдэ ороһондо гансаханшье колхоз, совхозуудай, бэлэдхэлэй эмхи зургаануудай хүтэлбэрилэгшэд зэмэтэй бэшэ, харин аймагай хүтэлбэрилхы эмхи зургаануудай хүтэлбэрилэгшэд адли харюусаха зэргэтэй.

Гүрэндэ үндэгэ худалдаха жэлэй түсэб уридшалан дүүргэдэхэ арга боломжо аймагта бии. Гансахан эмхидхэлэй худэлмэрийе һайжаруулха хэрэгтэй.

Д. Гыргенов.

ЗОНОЙ ЭРИЛТЫЕ ТООНОГҮЙ

Модо бэлэдхэлэй Хүртэйн участогай худэлмэришэдэй тосхон аймаг дотороо томохон тосхонуудай нэгэн гэжэ тоологдодог. Һүүлшын 2—3 жэлэй турша соо тус тосхоной хүн зоной тоо ехэ түргөөр ургаа. Теэд соёл гэгээрэлэй, хүмүүжүүлгын худэлмэри тэндэхи зоной дунда һулаар ябуулагдана. Һайндэрһөө ондоо юрын үдэрнүүдтэ лекци, элидхэл орой эмхидхэгдэнэгүй. Хүнэй һонирхожо уншамаар горьтой ном, журнал библиотекэдэнь үгы. Ажалшадай захиһан газетэ, журналнууд аяар 3—4 хоногоор хожомдогдожо абтадаг. Хүртэйдэ хэлхеэ холбооной таһаг нэхэхэ гэлсэһээр аяар нёдондоной. ямаршье шалтагаанһаа тус асуудалай унжагайдаг ушар мүнөөшье хүрэтэр мэдэгдэнэгүй. Таарамжатай гэр байрагүй һаань модо бэлэдхэлэй участок нэгэ гэр юундэ үгэнэгүйб. Арга боломжо тэдэнэртэ бии ёһотой.

Ниитэ-политическэ, хүмүүжүүлгын худэлмэри һула дээрэһээ архи ууха, ниитын ёһо гурим эбдэхэ ябадал үзэгдэжэл байдаг.

Партийна, комсомольско организацинууд эдэ мэтын дутагдалнуудые мэдэжэ, хаража байтараа хэмжээ абадаггүйнь, хүн зоной культурна, ажаһуудалай эрилтэнүүдтэ хайша хэрэгээр хандадагынь гайхалтай.

А. Михайлов.

Хори.

Монголой Арадай Республикын 40 жэлэй ойдо

ҮСЭГЭЛДЭР, ШҮҺӨӨДЭР, ҮГЛӨӨДЭР

С. Жамбалдорж
Ц. Мунхжаргал

Июниин сэлмэг нарата үдэр ногоон набшаяа дэлгэн һаглайдаа уляангирнуудай һүүдэр доро ябахада бэе амаран, сэдьхэлдэшье хүнгэн байдаг. Гудамжа үйлсөөр үнгэрхэдөө хүн зоной һүндэлхые ажаглахадаа, хото городой шэнжэ шанар хараходаа, эндэ миниий эльгэн саданар ажаһуудаг юм байна гэһэн бодол толгойһоо гаранагүй. Москвада удаан байгаад Улан-Удэ ерэхэдэ, эхэ нютагаа, Нацагдоржиин магтан дуулаһан «Монголойнгоо һайхан орондо» бусаһан шэнги. Газаа талаһаань харахада, Улан-Удэ Улаан-Баатар хоёр юрэнхыдөө адли түхэл шэнжэтэй байна гээ һаа алдуу болохогүй. Гэбэшье ниислэл хото бүхэндэ төн өөрсэ шэнжэ, шуурган, худэлөөн, амин бии ха юм. Тэрэ шэнжэнүүдынь мүнөө Монголой Хубисхалай илаһанай 40 жэлэй ехэ һайндэрые тэмдэглэхээ байһан үедэ илангаяа онсо тодоор харагдаха байһаниинь дамжагүй. Энэнэшье баһа гайхалгүй: уран гоёор шэмэглэгдэһэн Улаан-Баатар хотодомнай олон арад, гүрэнүүдэй хүндэтэ айлшад буухаяа байна ха юм. Тэдэнэр манай ниислэл хотые адаглан харахадаа бүхы ороноймнай шэнжэ шарайе хараһан болохо, тиихэдээл Улаан-Баатар шэнэ Монголые хараха сонхо мүн болоно гээшэ. Айлшаднай урмаа таһархагүй бээ гэжэ найдагдана, ушар юуб гэхэдэ, Улаан-Баатар хотомнай үдэр ерэхэ бүри нюдэндэ дулаахан, тохилог арюун боложо байнхай.

Мүнөө танай Бурят ороной түб хотодо байгаад, эндэһээ хэдэхэн үртөөнэй газарта түрэһэн нютагнай, Монгол һайхан оромнай бии гэжэ һанахада досоо наран гарана. Тэрэншье гайхалгүй. Хохидол дарлата тэсэжэ олон зуун жэл соо тулижа байһан арадайнгаа ороидоол дүшэн жэлэй үмэнэ нойрһоо һэрин, Ази түбиин зүрхэндэ анха түрүүн хубисхалай ошо бадаргааһан ушар һанаандаа оруулхада, омогорхонгүй байлтагүй. Мэнэ мэнэ болохоёо байгаа хурдан моридой урилдаан, абарга хүсэтэй бүхэнүүдэй барилдаан, али бүхы наада найрай зүйлнүүдые алад гаража, арадай хубисхалай үедэ манай ороной туйлаһан соёл культурын амжалтануудтушаа тобшоор хөөрэхэ хүсэлтэйбди.

Ямар нэгэн юумэнэй хүгжэлтэ, удаан түргэниие элирүүлхын тулада мүнөө сагай байдалые үни ошоһон сагайхитайнь зэргэсүүлжэ үзэдэг гээшэ ааб даа. Тиимэһээл Монголой соёл культурын туйлалтые абажа үзэхэ зуураа, урдань ямар байгаа хаб гэжэ харалтай.

...Эрдэм соёл түгөөжэ, ниитэдэ тарааха гэһэн зорилготой нэгэшье һургуулигүй Монголдо шарын шажан номножо, арадые мунхаг болгохо хүсэлтэй дасан дугангууд маша олон һэн. Наһаяа хүсэһэн залуу хүн ном эрдэмдэ һураха хүсэлтэйшье һаа, дасан дуган ошохо баатай болоно гэжэ Монгол ерэһэн Европын нэгэ эрдэмтэ аяншалагша зуун жэлэй саана бэшээ һэн. Тэрээнһээ хойшонхи таби-жаран жэлэй туршадашье юумэн хубилаагүй һэн. Хубисхалай болотор Монгол орон һургуули, соёлгүй хэбээрээ шахуу байһан зандаа бэлэй. Тэрэ үедэ үзэг бэшэг мэдэхэ хүн эрдэмтэдтэ тоологдодог һэн, теэд тиимэшье зониинь үсөөхэн бэлэй. Жэшээлбэл, 1919 ондо Монголдо табяад һурагшадтай ганса һургуули байгаа.

Харин мүнөө социалистическэ замда ороһон Монгол орондомнай аймаг бүхэндэ дунда һургуули, нэгэдэл бүхэндэ 4—7 жэлэй һургуулинууд нээгдэнхэй. Гадна олохон аймагай түбүүдтэ техникумууд болон удэшын һургуулинууд бии. Монгол айл бүхэндэ ороходо, хүл дээрээ үндыһэн хүүгэдһээ эхилээд, бабагар һахалтай үбгэд хүрэтэрөө өөһэдөө сонин, газетэнүүдые уншажа һуухань бахархамаар юм. Эхэ ороной гэдэр бүри удэжэ байгаа техникумуудтэ, мүн дүрбэн дээдэ һургуулинуудта тусхай мэргэжэл шудалжа байгаа оюутан-студентнүүдһээ гадна, Совет гүрэндэ, арадай демократиин ороннуудта хэдэн мянгаад хүнүүд һуралсана. Ганса Москва хотодо мянга гаран монгол студентнүүд дээдэ эрдэмдэ, тусхай мэргэжэлдэ һуража байһаниинь онсо тэмдэглэмээр.

Энэ ушар манай арадта бусад арадай демократиин ороннуудай, тэрэ тоодо Совет гүрэнэй туһалжа байһанай жэшээ болохоһоо гадна, саг ерэхэ бүри хатуужажа байгаа хани нүхэсэлые гэршэлнэ. Тэдэ олон студентнүүд олоһон мэргэжэл шадабаряа оронойнгоо ажахын, соёл культурын хүгжэлтэдэ зорюулха байһаниинь дамжагүй. Һаяхан Монголой Хубисхалта Намын Центральна Комитедэй һайшааһан 1961—1965 онуудта ажахые, соёл культурые хүгжөөхэ табан жэлэй шэнэ түсэб хаража үзэхэдэ, 1965 ондо манай орондо 9 дээдэ һургуули, 24 дунда һургуули, мүн 17 долоон жэлэй шэнэ һургуулинууд худэлхэ байна. 1961 он соо манай орондо болоһон асари ехэ удха шанартай зүйлнүүдэй нэгэн гэбэл, БНМА Улсын Науканудай Академи тогтоолго мүн болоно. Ерээдүйдэ тус Академи эрдэм шэнжэлгын түб болохоһоо гадна, монгол арадай ухаан бэлигэй соёрхон суурхаха гуламта болохонь найдамтай..

1921 ондо Монголоор ябаһан нэгэ ород эрдэмгэн иигэжэ бэшээ һэн: «Аялга үндэһөөрөө, абари маягаараа, уран хурсаараа олон ондоо аянгата уян талын дуунуудынь Монгол арадай эгээн ехэ баялигуудай нэгэн». Энэ үгэнүүд тон зүб. Зүгөөр дуу, хүгжэм, театр гэхэ мэтэ искусствын шухала һалаануудай хүгжэхэ ямаршье нүхэсэл тиихэдэ үгы һэн гэхэдэ алдуу болохогүй. Баяд ноёдой гэртэ тоглодог жэжэ жожо зүжэгүүд арадай баян бэлигтэй ямаршье холбоогүй бэлэй. Харин мүнөө аймаг, нэгэдэл бүхэндэ уран һайханай самодеятельность, клуб, улаан буланнууд эмхидхэгдэнхэй. Улаан-Баатар хотодо Монгол драмын театр, хүүгэдэй театр, гүрэнэй хатар болон дуунай ансамбль, арадай сэрэгэй ансамбль гэхэ мэтэ искусствын гуламтануудбии. Гадна хэдэн аймагууд өөһэдын драмтеатртай юм. Мүн Монгол орон өөһэдын кино, цирктэй болонхой. Эдэ нэрлэгдэһэн театр болон киногой уран бүтээгшэдэй габьяа олондо суурханхай. Жэшээлбэл, 1935 ондо Москвада болоһон революционно театрнуудай харалгада Монголой театр нэгэдэхи һуури эзэлээ һэн. 1959 ондо Карловы Вары гэдэг амаралтын хотодо болодог заншалта фестивальда «Арадын элшэ» гэжэ Монгол кино үндэр сэгнэлтэдэ хүртөө. Тэрэ фильмын гол роль гүйсэдхэһэн киноартистка Цэвэлсүрэн Москвагай фестивальда монгол эхэнэрэй образые эрхимээр харуулһанайнгаа түлөө хоёрдохи шанда хүртөө юм. Арадай дундаһаа абьяас ородлогдоороо илгарһан зонуудай нэгэн гэбэл, жара гаран наһатай Цэвээн гэдэг үбгэн болоно. Өөрынгөө үрэнэр болон ашанадһаа (24 хүнһөө бүридэһэн) наада харуулха зорилготой бүлэг эмхидхэжэ, түб хотын ажалшадта, ондоо ороннуудай айлшадта уран хабаараа, уян бэрхэ аялгаараа, бэлиг шадабаряараа нилээд суурхаа. Энэ хадаа сүлөөтэ монгол арадай абьяас бэлигтэнэй үдэжэ байһан ушарай гэршэ мүн. Илангаяа хүгжэм, дуунуудай аялга дэлисэтэйгээр эзэлһэниинь гайхалгүй. Сүлөөтэ хүнэй сэдьхэл аялга дуугаар жүрөөдэдэг ха юм. Тиимэһээл Монгол ошоод ерэһэн хүн бүхэн шэнэ социалис удхаар баяжаһан Монгол арадай дуунһаа һайхан зүйл үгы гэжэ дэмы хэлэдэггүй.

Манай уран зураашад мүн лэ нилээд ехэ туйлалтануудтай гэбэл алдуугүй. 1959 ондо Москвада эмхидхэгдэнэн Совет ороной болон арадай демократиин ороннуудай уран зураашадай выставкэ дээрэ Монголой зурагууд үндэр сэгнэлтэдэ хүртөө һэн. Арадай хубисхалай болоһоор 40 жэлэй ойе шэнэ шэнэ уран бүтээлээр угтажа байгаа уран зураашадай выставкэ һаяын үдэрнүүдтэ Улаан-Баатарта нээгдэхэнь. Манай арадай дүшэн жэл соо туйлаһан амжалта, болоһон хубилалтануудые тэрэ выставкэ харуулха юм.

Мүнөө Бүгдэ Найрамдаха Монгол Арад Улас шэнэ түүхээ эхилжэ, Ази, Африка, Европын олон гүрэнүүдтэй дипломатическа харилсаатай боложо, соёл культурын, худалдаа наймаанай хэлсээ байгууланхай. Иигэжэ Монгол орон дахин һэргэхэдээ, шэнэ Монгол, Хубисхалта Монгол гэжэ орон дэлхэйдэ дахинаа суурхаа. Энэ агууехэ дэбжэлтынь эхин 1917 ондо ород ороондо болоһон Октябриин хубисхалтай, тэрэнэй оюун мэргэн ударидагша В. И. Ленинэй габьяатай, ород арадтай таһаршагүй холбоотой юм. Тиимэл хадань, манай орондо МАХН-ын сэсэн мэргэн ударидалга доро социализм бүрин тугэс илажа, гэрэлтэ һайхан ерээдүйнай энэ дүшэн жэлэй габьята сагай үндэрһөө улам эли болон харагдаха байһандань этигэнэбди...

А. Жамбалдоржиев бурядшалба.

Монголой Арадай Республикын гүрэнэй ажахынууд Совет гүрэнһөө абаһан тракторнууд болон худөө ажахын машинануудтай. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Социалистическэ Ажалай Герой тракторист С. Цаганшухэрт (баруун тээһээ), бригадир Б. Чойндондорж («Орхон» гэжэ гүрэнэй ажахы гэгшэд) байна.

ТАСС-эй фотохроникo.

Эхэнэрнүүд—ехэ хүсэн

Олоной этигэмжэтэд

Галуута Нуур тосхоной хүн вон Анна Семеновна Шумаковае таниха, тэрэнэй урин зулгы, найн һанаатай, хайшан гэбэл хүндэ туһалха гэжэ ходо оролдожо ябадагтань, тэрэ эхэнэрые тэндэхин ехээр күндэлдэг, һанамжа дурадхаяа мэдүүлдэг, зүбшөөл абаг байба. Тэрэ эхэнэр арбаран жэлдэ парткомой библиотекые даагшаар хүдэлдэг юм. Хүнүүдэй библиотекэдэ рэхэдэнь шэнэ һонин номуудые уншахыень тэдэнэртэ дудахаха, эрдэм мэргэжэлээ эшэлүүлхэ хэрэгтэнь туһамжа болохоор ном, журналнуудые шэлэн ололсожо энэ. Тэрэ талань ехэ һайалтай байна.

Гол ажалайнгаа хажуугаар на Семеновна ниитын хүлмэридэ эдэбхитэйгээр хадалсана. Хэблэл тарааха итын түлөөлэгшөөр тэрэ ар- гаран жэлэй хүдэлнэ. Айл хэндэ газетэ, журнал заулхые, ажалайнгаа һүүлээр нүүд сүлөө сагаа хүхюун нгэлигээр үнэргөө бэлэй жэ тэрэ нэн түрүүн оролдо-

— Сүлөө сагтаа, илангаяа эшэлэн айлаар ябажа, хүдээр хөөрэлдэжэ, тэдэнэй илтэнүүдые элирүүлэн мэдэ байгшаб. Зарим хүнүүдтэ дэб газетэ, журналнуудай ха шанар тухайнь тодорйлон хөөрэжэ үгэгшэб. Известия» газетэ, «Крокодил», «Огонек», «Вокруг света» гэхэ мэтын журналнуудые хүн олоор захижа, уншаг болонхой,—гэзэ А. С. Шумакова хөөрэнэ.

Хэблэл тарааха хэрэгтэ туалалсахаар предприяти, эмзургаануудай зүгһөө томигдоһон ниитын түлөөлэгшэ С. Шумакова гэгшэ хэлхеэ ибооной тэндэхи отделенгээ хүдэлмэрилэгшэдтэй та холбоо барисаатайгаар алаа эмхидхэнэ. Мүн парна, комсомольско органинуудтэ тэрэнэй хүдэлмэридэ ална.

Н. Хазагаев.

элэнгэ.

Эдэбхитэд

Гэрэй эзэн эхэнэрнүүдые ниитын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадуулхын хойноһоо Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо байгуулагдаһан эхэнэрнүүдэй совет ехэ оролдолго гаргана. Мүн ажалшадай культурна ажаһуудалыень һайжаруулха талаар бага бэшэ хүдэлмэри ябуулдаг юм.

Эхэнэрнүүдэймнай советэй дэргэдэ культурна ажаһуудалай, худалдаа наймаанай гэхэшэлэн дүн хамтадаа 4 секци эмхидхэгдэнхэй. Тэдэниие эгээл эдэбхи, үүсхэл ехэтэйшүүл хүтэлбэрилнэ. Уридшалан баталһан түсэбэй ёһоор зүблөөнүүд зарлагдажа, шухала шухала асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдэдэг. Жэшээнь, багашуулые бүлэ соогоо яажа хүмүүжүүлхэб, хүн зоной элүүр энхэ байхын түлөө ариг сэбэрые яажа сахихаб гэһэн асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдээ. Тиихэдээ олониитэтэй нягта холбоотойгоор үнэргэхые оролдонобди.

Ажалшадай дунда хүмүүжүүлгын хүдэлмэри һайжаруулха асуудалда манай совет ехэ анхарал хандуулна. Жэшээ болгон һүүлшын үедэ хэһэн ажалаа дурдамаар. Советэй гэшүүн, элүүрые хамгаалагшадай нэгэн Людмила Хабалтуева «Энхэ элүүр бэеын түлөө» гэһэн һонирхолтой лекци эхэнэрнүүдтэй үнэргэгдэһэн үдэшэдэ хабаадагшадта уншаа юм. Тэрэ хүнэй бэеын энхэ элүүртэ архи, тамхинай али зэргэ хоро хүргэдэг байһан тухай гүнзэгыгөөр тайлбарилжа үгөө.

Советэймнай гэшүүд гансашье элидхэл, хөөрэлдөө үнэргөөд һуудаггүй, мүн ажал хүдэлмэридэ һаналаа табидаг.

Ажалай амжалта туйладаг түрүү эхэнэрнүүд, коммунистическэ ажалай бригадын нэрэ зэргын түлөө хүсэ шадалаа гамнангүй ажаллажа, үльгэр жэшээ харуулагшад олон. Эхэнэрнүүдэй советэй гэшүүн Пурба Чимитова юрын хонишон байһан аад, оньһожоруулагдаһан бригадын бригадираар дэбжүүлэгдээ. 100 эхэ хонин бүриһөө 120 хурьга, толгой бүриһөөнь 3 кг. нооһо хайшалжа абаһан Ханда Гарматарова, үнеэн бүриһөө 2325 литр һү һааһан Ханда Ямпилова, тахяашад Бадмаева, Ганжурова, гахайшан Б. Афлитанова болон бусад ажалдаа шалгарһаар.

Һаалишадай абаһан уялгаяа хэр зэргэ дүүргэжэ байһан тухай асуудалаар ехэ хөөрэлдөөн үнэргэгдөө. Иимэ хөөрэлдөөнүүдые эхэнэр колхознигуудай дунда үнэргөөд байхадамнай ехэ удхатай, туһатай байһаниинь эли бодо харагдаа.

Хамтын хүсөөр тосхоноо ногооруулхын зорилгоор нилээдгүй хүдэлмэри хэгдээ. 2—3 жэл соо Улзытэ нютагаа тадха ондоо болгохо хүсэлэнтэйбди.

Е. Алексеева,
эхэнэрнүүдэй советэй түрүүлэгшэ.
Кяхтын аймаг.

Ерээдүйн буфет

Магазин соо дүүрэн хүнүүдэй хагшалжа байхадань, тамхи зуруул, ганса монсогор бутархай юумэ абахын түлөө ээлжээ хүлеэжэ ядан, зариман бэшэнһээ урилдахые оролдон, зонтой түрсэлдэдэг ушарнууд олохон газарта ушардаг ха юм.

Коммунистическэ ажалай коллективэй нэрэ зэргэдэ хүртэһэн Хандагайн ОРС-ын наймаалагшад А. Г. Тимохина, М. Г. Скворцова, тэдэнэй туһалагша Раиса Садовская гэгшэд энэ байдалые таарамжатай зохидоор эмхидхэжэ шадаа.

Гар үзүүрэй эд бараа, тамхи зуруул гэхэ мэтые ажалшад абаад, түлөөрилнь [illegible] тооложо орхёод гараха буфет нээгээ.

Худалдаа наймаанай хүдэлмэридэ иимэ шэнэ юумэ үүсхэһэниинь, худалдан абагшадтаа этигэдэг найдадагынь ехэл таарамжатай зохидһоо гадна, хүниие үнэн сэхээр хүмүүжүүлхэ талада ехэ удха шанартай.

Н. Прислигин.
Хориин аймаг.

Хориин аймагта

ШАНГУУД ТОГТООГДОБО

КПСС-эй райком болон аймгүйсэдком социалистическэ мүрысөөндэ түрүүлһэн кукурузашадай звенонуудта барюулха дамжуулгын Улаан туг тогтоообо.

Кукурузын жэгдэ һайнаар гарасые, зурууд хоорондын һайн элдүүрилгээр—июлиин 1-дэ, кукурузын ехэ эшэ набшаһа ургуулгаар—августын 15-да кукурузашадай социалистическэ мүрысөөнэй дүн гаргагдаха байна. Эндэ түрүүлжэ гараһан звенонуудта Улаан туг, шангууд барюулагдаха юм.

Эгээл баян ургаса абаһан кукурузашадта шан үгтэхэһөө гадна, «аймаг дотор кукуруза ургуулха талаар чемпион» гэһэн диплом үгтэхэ байна.

Звенонуудай хүдэлмэриие шалган сэгнэжэ, мүрысөөнэй дүн гаргаха олониитын шалгалтын комисси байгуулагдаба.

Кукурузашадай ажалай түлөөһые ургаса абаһанайнь зэргээр түлэхэ, мүн урмашуулгын түлөөһэн тогтоогдоо. 1000 центнер, дээшэшье байгаа һаань—мотоцикл, 700—1000 центнер—арадай ажахын туйлалтануудай выставкэдэ ошохо путёвко, 500—700 центнер ургуулбал сарбуугай час гэхэ мэтээр урмашуулгын шангуудые тогтоохыень совхозуудай директорнүүдтэ дурадхагдаа.

ШЭНЭ ПЕКАРНИ

Аймагай түб—Хори тосхондо ажалшадай эрилтые хүсэд хангахаар оньһожоруулагдаһан үйлэдбэритэй томохон пекарни баригдажа байна.

Энэ пекарни сүүдхэ соо 6 тонно хилээмэ бариха юм. Пекарниин дэргэдэ склад, хилээмэ наймаалха магазин баригдаха байна. Барилга дээрэнь хамта 10 хүн хүдэлнэ. Эдэнэр һарын туршада 114 кубометр шулуун хана бодхоогоо. Хүдэлмэришэд Д. Кириллова, А. Попова, Г. Доржиева гэгшэд үдэрэйнгөө нормые 160 процент хүрэтэр дүүргэнэ.

Ж. Бадмаев.

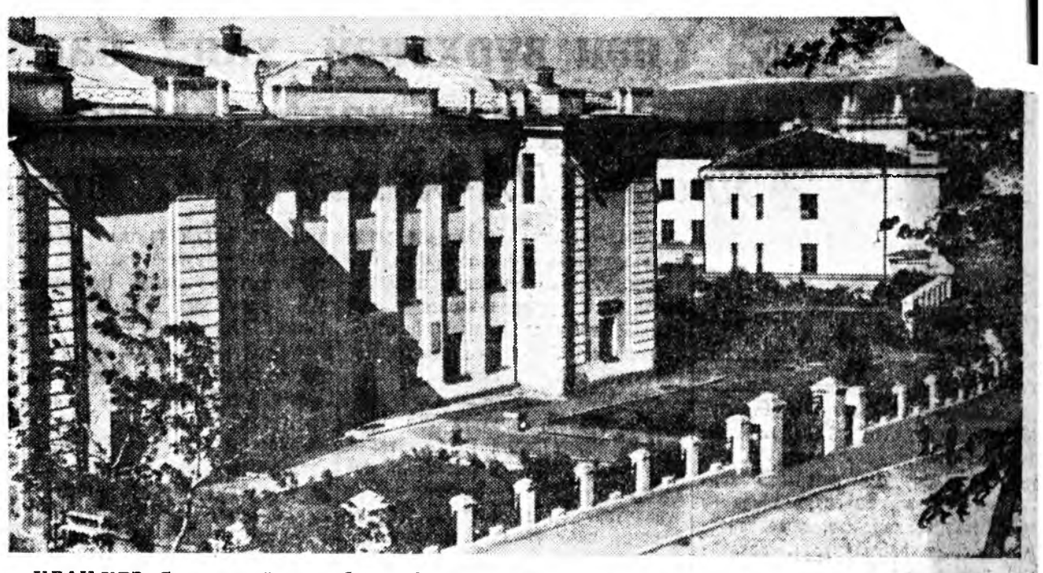

УЛАН-УДЭ. Советскэ үйлсэдэ баригдаһан педучилищиин байшан. Ф. СОРОКИНОЙ фото.

ИВОЛГЫН БУРЯДАЙ УГ ГАРБАЛ БОЛООД ХЭЛЭН ТУХАЙНЬ ХУРЯАНГЫ ТЭМДЭГЛЭЛ

Иволгын бурядууд Байгал далайн хойто зүгһөө Харануд, Хурамша, Олзон, Шаралдай, Шоно, Буумал, Алагуй, Буян, Гутал г. м. үгтанһаа һалажа ерэһээр юһэ, арба гарамгай үе боложо байнабди гэдэг.

Анха түрүүн хайшан гэзэ, ямар ушар дээрэһээ ерэһэн тухай Сталинай нэрэмжэтэ колхозой гэшүүн Жамбалов Дымбрэл иигэжэ хэлэжэ үгөө һэн: «1682 ондо Байгалай хойнохи Зүлхэ (Лена) мүрэнэй зүүн эрьеэр һуудаг бурядуудай дарганарыеород хаанай засаглагша ноён (наместник) Томск городто дуудажа абаашаад, тэдэндэ иигэжэ хэлээ юм ха: «Байгал далайда дүтэ шадар һуудаг монголшууд урагшаа нүүжэ ябашоо. Сэлэнгэ мүрэниие зубшаад ехэ баян элдин тала газар бии юм, тэндэ һүхэгүй түлеэн, хутагагүй мяхан элбэг байдаг. Таанар албата зоноо дахуулаад, тиишээ ошожо һуурин-шагты»,—гэхэдэнь олонхи түлөөлэгшэдынь зубшөөһэн байбашье, арад зониинь түрэһэн түлжэһэн нютагаа орхижо ябахагүйбди гэжэ арсаһан гэхэ. Гэбэшье түүнһээ хойшо хорёод жэл болоод байхада дурсагдаһан газарта эрхэбэшэ нүүхэ гэжэ дээдэ зургаанһаа шаграар хэрэглэдэгыень литературна хэлэнтэй зэргэсүүлхэдэ иимэ жэшээнүүд дээрэһээ мэдэгдэнэ:

Иволга	Литер. хэлэн.
1. Өдөхө	олон болохо, үдэхэ
үдэхэ	шэдээд оёхо
өхөхө	хада, уһа-гол өөдэ ябаха
үхэхэ, үкхэ	наһа бараха, амяа гэхэ
дөрөхө	галда дүрэхэ, шатаха
дүрэхэ	жэшээ: тоһондо хилээмэ дүрэхэ.

2. Баһа удаан **өө** **ээ** хоёрые хэрэглэдэг жэшээнүүд гэбэл:

Иволга	Литер. хэлэн.
Гүбэнээн	гүбэнөөн
бүтээхэ	бүтөөхэ
үргээд	үргөөд
төлөөд	түлөөд
хөргөөхө	хүргөөхэ г. м.

3. Мухаршэбэр, Сэлэнгэ, Зэдэ нютагуудта дайралдадаг **у**-гай орондо **о** эндэ бага сага үзэгдэнэ: оһон, оһоор, ходог, ходогоор г. м. Хойто бурядууд энэ хоёр абяануудые холидоггүйнь мэдээжэ.

4. Түргэн **үг** абяанай орондо олонхидоо **э** абяан дайралдана: бэтэхэ (бүтэхын орондо), бэлэ (бүлэ), бэлэтэй (бүлэтэй), бэһэ (бүһэ) г. м.

5. Үгэ сөохи түргэн аялгануудай ганса эхин үеынхинь тодоор дуулдадаг, бэшэниинь тодо бэшэ байдаг: сомхо, гарха, ябха, ошхо, хэлхэ, дуудха г. м. Энэ талаараа бэшэ нютаг хэлэнүүдһээ илгардаггүй.

6. Баһа нэгэ иимэ зүйл тэмдэглэмээр ха: хашалганууд болоод хоёршье үгэнүүдэй ниилэн бүридэхэ ябадал үсөөн бэшэ дайралдадаг: шакка (шахаха гэхын орондо), үккэ (үхэхэ), хакха (хахаха), тээтр (тээ тэрэ) г. м.

7. Литературна хэлэндэ ородог **н**, хэлэнэй дундуурхи **л** хашалганай хойно:—**ги**, —**гео**, —**геэ** гэдэг үе ородог: ангир, хонгёо, сэлгеэн г. м., харин иволгынхид аняар, хонёо, сэлеэн гэдэг. (Хирэ дээрэнь хэлэхэдэ, баруун бурядууд барандаа иигэжэ үгүүлдэг юм).

8. Хашалганууд зөөлэрэлгэ (палатализаци) болбол литературна хэлэнэй гуримһаа нэгэ бага илгаатай юм: зэрлэг (литер, зэрлиг), үлтэрхэ (үлтирхэ), үрдэхэ (үрдихэ), бэрэ (бэри), хүрэһэн (хүриһэн), халтарха (халтирха) г. м.

II МОРФОЛОГИИН ТАЛААР

1. Хэнэйшье мэдэһээр, «сааладаг» нютаг х[illegible]эндэ юумэнэй нэрэ нэрын г[illegible]дэ байхадаа һүүлдээ хамарай **н** —гүйгөөр ородог, нүгөө—«һааладагта» **н**-нь унадаггүй юм. Энэ талаараа иволгынхидай хэлэн һааладагшаһаа ямар илгаатайб гэхэдэ, юумэнэй нэрэ тус падеждэ байхадаа зарим тээгээ **н**—гүйгөөр ушардаг: хамуу (хамуун гэхын орондо), хэрмэ (хэрмэн), үдэ (үдэн), булага (булаган), үнэгэ (үнэгэн), һэмжэ (һэмжэн) г. м., нармай гэхын орондо «нарма» гэжэ нэгэ хүн хэлээ бэлэй. Баһа юумэнэй нэрэнүүдые иимэрхүүгээр хэлэдэг ушар байдаг юм: хулганаан, харганаан г. м.

2. Аялган һүүлтэй нэрэнүүд хамаанай падеждэ дифтонг дээрэ хамарай **н** абадаг байха юм: хадайн, бугайн, холойн, асайн гэхэ мэтэ.

Олонхи ушарта иимэ үгэнүүд тус падеждэ ганса **и** абяагаар һүүлтэдэг: морини, модони, шандагани, метри г. м.

3. Литературна хэлэнэй үйлын падеждэхи—**иие** гэжэ залгалта гансахан **и**—гээр һолилдодог: танили, эдээни, тэрээни, мани гэхэ мэтэ.

III ЧАСТИЦАНУУД ТУХАЙ

1. Литературна хэлэнэй — **гүй** частицые иволгынхид: **хой**, —**гээ**, —**гээр** һолино: байхой, ябхой, ерэнэгээ, харанагээ гэхэ мэтэ.

2. —**шье** гэжэ өөрсэгүйн частица һүүлэйнгээ—**ье** абяа унагаана: ямарш, хэнш, мориншь, хонинш гэхэ мэтэ.

3. Асуудалай частица литературна хэлэнтэй адляар хэрэглэгдэдэг: «морин гү? Бии гү? Минии гү?» гэхэ мэтэ.

4. Олоной тоо мүн литературна хэлэнтэйгээ адлишагаар хэрэглэгдэдэг. Гэбэшье суффикс **д** илангаяа олон газарта дайралдадаг: хонид, хурьгад, тугад, бухад, тэмээд гэхэ мэтэ.

5. Хамаадалай залгалтые литературна хэлэнһээ ондоошоогоор хэрэглэнэ: өөрэйнгөө (өөрынгөө гэхын орондо), өөрэймни (өөрымни) гэхэ мэтэ.

IV ҮГЭНҮҮДЭЙНЬ БҮРИДЭЛ ТУХАЙ

Байгалай хойтошье, урдашье бурядуудай үгэнүүдые мэдэдэг тула нэрэнүүдые хоёр янзаар нилээдгүй нэрлэдэг юм:

Иволга	Литер. хэлэн.
хүлзэргэнэ	
үхэр нюдэн	үхэр нюдэн
һуулга	
хүнэг	хүнэг
Үүхэн	
өөхэн	өөхэн
Данхай	
таг	таг
шэгшэй	
шишгалдай	шэгшы
дааһан	
гааһан	гааһан
махан (монг.)	
мяхан	мяхан
сүн (монг.)	
һүн	һүн
хура	
бороо	бороо
бороо	гэхэ мэтэ.

Иволгынхидай хэлэнэй зарим нэгэ онсо өөрэ нэрэтэй юумэнүүдые дурдабал:

1. Хоомхо (ородоор медовая роса, баруун бурядууд тоһон шүүдэр гэдэг).
2. Үзүүргэ (хабар хайшалһанай һүүлдэ зун болотор ургаһан хониной нооһон; баруун бурядууд—ахар гэдэг).
3. Шагалзаха (хадамда ошохо басаганай наадан; баруун бурядаар—хаартаар наадаха, хаарталдаха гэдэг).
4. Угайдхан (юумые шамарлажа хэлэхэдээ оруулдаг, жэшээлбэл: «Угайдхадаа бригадань тиимэ муу байгаа гү?»).
5. Хохюурдаха (хатажа байһан баймга модые хэлэнэ).
6. Ханза (плита).
7. Ехээр (һайзгай, ехэлэг).
8. Үиндөө хүрэхэ (нэгэтэй, нэгэ наһатай болохо).
9. Ерообо (мориной хомуудай модон хубинь).

Иволгынхидай дунда хэлэгдэдэггүй шахуу үгэнүүд гэхэдэ: багалсаг, тээг, сөхө (ообруушa гэдэг), унхялха, онготохо, сохилуур, түгэд, түгэс (энэ үгые ганса хуушан монгол бэшэгтэйшүүлынь мэдэнэ).

***

Иволгын бурядай уг гарбал, нютаг хэлэ, үгүүлбэри г. м. зүйлнүүд тушаа табигдаһан асуудалда тобшо тэды тайлбари үгтэбэ. Дүн гэбэл:

1. Дээрэ дурсагдаһан уг гарбалтан бултадаа Байгалай баруун тээһээ гаража ерэһэн байна. Ерэһээр гурбан зуун жэл тойрон болобо.
2. Гол словарна фондынь бусад бурядуудайхиһаа ондоо болоһон ябадал үзэгдэнэгүй.
3. Үгынгөөшье бүридэлөөр бэшэнһээн хэтэрхэй илгаагүй гэжэ тэмдэглэмээр.
4. Хэлэнэй абяанай (фонетикын) талаар баруун бурядуудтайгаа ехэнхи хубинь адли байна.
5. Морфологёороо мүн баһа баруугаархинһаа ехэ өөрэ байдаггүй гэхэдэ буруу болохогүй.
6. Хоёр янзын нютаг хэлэнүүдээр холбоотой болохолоороо зарим нэгэ юумэнүүдэй хоёр ондоогоор нэрлэхэ ябадал байдаг: һуулга—хүнэг, хура—бороо г. м. Байкало-кударынхид, Баргажан, Түнхэн баһа иимэрхүү байдаг шуу.
7. Харин һаядаа социализмын үе соо бурят зоной нютаг хэлэнүүд хоорондоо нэбтэрэлсэжэ, нэгэ түхэлтэй боложо байһаниинь мэдээжэ.

Д. Абашеев, хэлэ бэшэгэй эрдэмэй кандидат.

КУБЫН РЕВОЛЮЦИ МҮНӨӨ ҮЕДЭ ЯМАР ШЭНЖЭ ШАНАРТАЙГААР ХҮГЖЭЖЭ БАЙНАБ

Мүнөө үедэ Кубын революциин ямар удха шанартайгаар, шэнжэтэйгээр хүгжэжэ байһан тухай олон хүнүүд һонирхоно. Гавана ородой арадай университедэй конференци дээрэ Кубын социалистическэ арадай партиин ЦК-гэй секретарь Анибала Эскаланте эгшын 1961 оной майн 7-до хэлэһэн үгые хуряангыгаар доро элибобди.

феодализмын үе сагай үлэгнүүдтэй, аграрна колониуу байһан гээгдэнги экономикотой орондо Кубын Революци эхилһэн байна. Энэ революциин удха шанар угаа түрүү хүсэндэ түшэглэ- Эхэ ороноо бэеэ даанхай охо, демократическа, хаэзэрхэг түримхэй этэгээ эрид харша удха шаай байгаа юм. 1959 оной иин 1-дэ эхилһэн арилалта түгэс буһалгаан тани) хариин монополидай тухирдаһан болохо ист гэдэгэй засаг түрые аагаа. Революциин вождь ель Кастрын хүтэлбэрилрадай революционно загүрэ байгуулагдаа һэн. волюциин нэгэдэхи шахариин монополинууд хагдажа, эдэнэрэй эзэлжэ ан зөөри зөөшэ арадай тэй болгогдоо. **Экономиье, политикыншье талаар хүсэд бэеэ даанхай гүлоһон байна.** Гаунтанабайдаг Америкын база энэ орондо һаалта хэдэг. Гэтэр тус базые үгы хэхэ асуудал хэзээшьегүй шиидхэгдэхэ байха. Фидель Кастрын хүтэлбэрилдэг правительствын арад зондоо түшэглэжэ хэһэн **аграрна реформо феодализмын үлэгдэл хойшолонгуудые бүри мүһэн үгы хэһэн байна.** Иигэжэ феодализмын үлэгдэлнүүдые усадхаха гэһэн революциин зорилго дуулаан шиидхэгдээ юм. Гүрэнэй засаг түрэдэ олониитэ хабаадаг болонхой. Гүрэнэй түрүү хүдэлмэришэд, таряашад болон интеллигенциин түлөөлэгшэнэр гүрэнэй засаг хүтэлбэрилэлсэнэ. Республикын бэеэ даанхай байдалые, революциие хамгаалдаг шэнэ армии байгуулагдаа. Арад зон зэбсэгхүүлэгдээ. Революциин ямаршье юумэндэ тогтон торонгүй хүгжэхэнь лабтай. Кубын революциин хүгжэлтэдэ эгэл мүнөө шэнэ шэнжэнүүд бии болоо гэбэл: сахарай промышленность, банкнууд, гадаадын худалдаа наймаан, мүн бэшэ промышленность, транспортын ехэнхи хубинь арад зоной мэдэлдэ оронхой. Хүдөө ажахыдань элдэб янзын кооперацинууд бии болоод хүгжэжэ байдаг. Гансахан сахарай тростник ургуулдаг 600 гаран дээдэ шатын кооперативуудай хамтаралнууд байгуулагданхай хүдэлжэ байна. Эдээнэй зөөри зөөшэ хамтын, ниитын мэдэлэй болоо. Энэ ороной бүхы экономикодо түсэблэлгэ ехэ нүлөөтэй болоод байна. Энэ жэлдэ арадай ажахые хүгжөөхэ 4 жэлэй түсэб дүүргэгдэжэ эхилбэ. Эдэ бүгэдэ юу харуулнаб гэхэдэ, капитализмын үйлэдбэридэхи харилсаан һандаран үгы болоожо, тэрэнэй орондо социализмын үйлэдбэриин харилсаануудтэ бүхэжэн бэхижэжэ байна. Промышленностиин 80 процентнь, хүдөө ажахын 50 процентнь социалистическэ ажахы болонхой. Промышленностиин, хүдөө ажахын продукцинуудые түргэнөөр үйлэдбэрилэн гаргаха хэрэгтэ ушардаг элдэб хаалта, һаалта болодог юумэнүүд үгы болгогдоо. **Куба хүгжэлтынгөө шэнэ шатада—социалистическэ замда оронхой. Мүнөө үйлэдбэриин гол хэрэгсэлнүүд арад зоной мэдэлдэ ороо, продукцинь бүхы арадай болоо.** Эгээл мүнөө үедэ социализмын зорилгонуудые — хүнэй хүниие дарлаха ябадал усадхахын түлөө тэмсэжэ байдаг. Социализмын хүсэд илахада Кубын бүхы арад зоной ажаһуудал һайжарха, соёл гэгээрэл эрид шууд дээшэлхэ байна. Худэлмэришэн ангиин, үгытэй таряашадай хани барисаан Кубын революциин илан мандаха хэрэгтэ, мүн тэрэнэй саашанхи хүгжэлтэдэ шидхэхы удхашанартай байгаа.

Худэлмэришэн, таряашанай хани барисаан революциин засаг түрын һүлдэнь болоһон байна. Кубын революционно правительство жэжэ буржуазиие, илангаяа дунда шадалтай таряашадые дэмжэдэг юм. Марксистско-ленинскэ арадай социалистическэ партии Фидель Кастрын байгуулһан «Июлиин 26-най партиин» организацитай хамта революциин хүгжэлтые толгойлон ударидадаг. Иигэжэ орон дотор революционно организацинуудые нэгэдүүлхэдэ, революциие саашадань социализмын замаар хүгжөөхэ найдамтай тулгуури боложо үгэнэ.

Америкын хархис этэгээдүүд түрүүтэй буһалгаа үймөө татаха дуратай доторой элдэб эсын этэгээдүүд Кубые занаһан зангаараа. Гэтэр, Советскэ Союзай, социализмын бүхы оронуудай, дэлхэйн түрүү хүсэнүүдэй дэмжэжэ байһан, бүхы хүсэсэ нэгэдүүлэн зангидаһан революционно Куба илагдахагүй.

КУБЫН РЕСПУБЛИКА. Батабаньо городто, Гаваны провинциин урда хажууда һаяшаг карандашай фабрика баригдаа. Промышленностиин министр майор Эрнесто Че Гевара тэрэ фабрикые нээгээ. **ЗУРАГ ДЭЭРЭ:** промышленностиин министр майор Гевара фабрикые нээхэ ёһолол дүүргэжэ байна. ТАСС-эй фотохроника.

Дүнжэ дэлхэйн

Үнэн зүрхэнэй хани барисаан, хуурмаг хани барисаан

Япон США-да хашуулжа байна

Азида эб найрамдал бэхижүүлхэ, Германиин асуудал эбэй ёһоор шиидхэхэ асуудал бүхы дэлхэйн политическэ ажал-ябуулагшадай, олониитын түлөөлэгшэдэй гол анхаралда мүнөө байна. Советско-вьетнамска хани барисаанай Кремльдэ болоһон митинг дээрэ Н. С. Хрущевой оруулһан эб найрамдалда дуратай советскэ дурадхалнууд соо адэ асуудалнуудые шиидхэхэ харгы.зам заагдаа. Европа, Азида эб найрамдал бэхижүүлхэ, уласхоорондын байдал һайжаруулха, арадуудай хоорондохи хани барисаа, харилсаа холбоо бэхижүүлхэ гадаадын политика Советскэ Союз ябуулна. Германитай эбэй хэлсээ баталха, Лаостохи байдал эбэй ёһоор шиидхэхэ, Европын, Азиин аха дүү республикануудтай улам бэхижэжэ байгаа хани барисаа, харилсаа холбоогоо хүгжөөхэ хэрэгтэ манай эдэ дурадхалнууд зорюулагданхай.

США-гэй хүтэлбэрилхы бүлэглэлнүүд энээндэ орходоо тад ондоо политика ябуулна. Германиин асуудалаар эб найрамдалай советскэ дурадхалнуудые буруушаагаад, тэдэнэр Азида уласхоорондын байдал шангадхажа байһаар. Һүүлэй неделиин олон тоото баримтануud энээн тухай гэршэлжэ үгэнэ.

Вьетнамай Демократическа Республикын правительственна делегаци, Корейн Арадай-Демократическа Республикын правительственна делегаци хани барисаанай ёһоор айлшалжа ерээд байна. Хүндэтэ айлшадаа өөһэдынгөө газар дээрэ совет хүнүүд үнэн зүрхэнһөө амаршална. Колониальна эзэрхэлгэһээ хэтэ мунхэдөө сүлөөрөөд, мүнөө социализм байгуулха харгыгаар бата найдамтайгаар дабшажа ябаһан вьетнам, корей нүхэдэймнай гайхамшагта амжалтануud маанадые баярлуулна. СССР, ДРВ, КНДР-эй арадуудай хоорондохи хани барисаае, аха дүү ёһоной холбоо харилсаае эдэ айлшалалганууд улам бэхижүүлхэ байһаниинь мэдээжэ. Мүн Азида, бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдал бэхижүүлхэ хэрэгтэ энэ ушар туһа нэмэри болохо.

Советско-вьетнамска хани барисаанда зорюулагдаһан митинг дээрэ ДРВ-гэй премьер-министр Фам Ван Донг үгэ хэлэхэдээ республика байгуулха хэрэгтэ Советскэ Союзай хүргэдэг туһаламжын ехэ удхашанартай байһаниие онсолон тэмдэглээ. Советскэ Союзай аха дүүгэй туһаламжын ашаар вьетнам арад ороо амжалтатайгаар индустриализацилжа, хүдөө ажахыгаа хүгжөөжэ, эрдэм ухаа, соёл болбосоролоо дээшэлүүлжэ байнхай. Өөһэдынгөө вьетнам аха дүүнэртэ һайн һайхан һаналтайгаар туһаламжа үзүүлхэдээ хани барисаата оронойнгоо бүхы таласараа хүргжэхэ, тэндэхи хүн зоной байра байдалай һайжарха нэгэл зорилго табигдана.

Манай орон мүн иимэл аха дүү ёһоной туһаламжа корей арадта үзүүлнэ. Үнэрһэн дайнай үлэгдэлнүүдые богонихон болзор соо усадхаха хэрэгтэнь СССР туһалһан байха юм. Тиигэжэ Америкын империалистнуудай үүсхэһэн хорото муухай дайнай хойшолонгуудые һалгаад, социализм байгуулгадаа ехэ амжалтануudые туйлаад байна.

Эдэ хоёр республикануудай правительствонууд, арадууд Эхэ орон бүхэнөө нэгэн хамта болгохо тухай саг үргэлжэ тэмсэнэ. Энээндэнь Советскэ Союз, бүхы социалистическэ гүрэнүүд, эб найрамдалда дуратай арадууд ходо туһаламжа үзүүлдэг. Гэхэтэй хамта баруун гүрэнүүд, нэн түрүүндэ Холбоото Штадууд вьетнам, корей арадай Эхэ ороноо нэгэн хамта болгохо тэмсэлдэ шадаха зэргээрээ һаад тойбо ушаруулна. Урда Вьетнам, Урда Корейе Америкын империалистнуудай аша туһада хэрэгдэхэ политика США ябуулдаг.

1954 ондо баталагдаһан Женевын шиидхэбэриие эбдэжэ, Америкын империалистнууд Урда Вьетнамда сэрэгэй зүблөөшэдые, буу зэбсэг олоор асаранхай. Тэндэ зонхилхы ёһо гурим тогтоогоо. Бэеэ худалдаһан зонхилогшо Нго Динь Дьемэй, тэрэнэй далайн саада тээхи үмөөрэгшэдэй урда һүгэдэхэ дурагүй вьетнам патриодуудые тэндэ хатуу шэрүүнээр хэһээжэ байна. Азиин оронуудаар һая ябаһан США-гэй вице-президент Джонсон Урда Вьетнамые СЕАТО-гой оронуудтай нэгэ зэргэдэ табиба. Тиигээд Урда Вьетнамай газар дайдые Америкын сэрэгэй базануудай тоодо оруулаад, «эрхэ сүлөөгэй фронтын газар» гэжэ тэрэ нэрлээ бшуу.

Мүн Урда Корейдэшье Урда Вьетнамайхи шэнги байдал тогтоогдонхой. Тэндэ эзэрхэлгын, дарлалтын ёһо гурим бии болгогдоһон байна. США-гэй хүтэлбэрилхы бүлэглэлнүүд тэрээниие бүхы талаһаань дэмжэнэ. Урда Корейн зонхилогшод, тэдэнэй гадаадын ээзэд Корейе эбэй ёһоор нэгэдүүлхэ гэжэ бодохо хүсэлгүй. Харин тэдэнэр Урда Корейе Америкын сэрэгэй плацдармаар байлгаха, тиигэжэ КНДР-тэ, Азида эб найрамдал тогтоохо хэрэгтэ ходо аюул ушаруулжа байха газар болгохо хүсэлтэй.

Азида эб найрамдал сахиха зорилготойбди. Эб найрамдалда коммунистнууд аюул тохёолдуулна гэжэ Америкын тусхай тушаалта ажал-ябуулагшад шашалдаха дуратай юм. Зүгөөр баримтануud тад ондоо юумэн тухай тодорхойлно. Азида эб найрамдал тогтоохо хэрэгтэ империалистнууд, гансал тэдэнэр аюул тохёолдуулжа байдаг. Энээн тухай олон баримтануudые харуулжа болохо. Орон доторхи асуудалнуудаа эбэй ёһоор шиидхэхэ программа тухай Лаосой гурбан хан изагуурдадай Цюрихтэ үгэеэ ойлголсоошье һаань, тэрээнэйнь бодотоор бэелүүлэгдэхэ хэрэгтэ Америкын империалистическэ хүсэнүүдэй агентура һаад ушаруулна бшуу.

Хойто Америкын шэнэ колониалистнууд үнинэй колониальна гүрэнүүдэй һуури эзэдхэ хүсэлтэй. Тэндэхи арадуудые зонхилжо байха зорилго тэдэ табина. Колониализмда эсэргүүсэн тэмсэжэ байһан Азиин, Африкын, Латиин Америкын арадууд тэрэ зорилгыень ходоодоо мэдэжэ, һэргыэлэмжэтэй байдаг.

Һая бии болоһон бэеэ даанхай оронуудай арадуудта, мүн колониальна арадуудта ёһотой, мүн хуурмаг ёһоной нүхэдүүд байдаг. Тэдэ арадууд манай ороние хүндэлдэг. Эрхэ сүлөөгэй, бэеэ даанхай байдалай ёһотойл хамгаалагша Советскэ Союзай байһандань тэдэнэр этигэнхэй. Эб найрамдал тогтоохын зорилгоор һалан һалажа байһан колониализмда ходоодоо эсэргүүсэн, эрид шууд тэмсэдэгыень мэдэдэг болонхой. Харин тиихэдэ Америкын империалистнууд тэдэнэй хуурмаг ёһоной нүхэд болоно. Тэдэнэй ямараашье хубсалаа, ямаршье аяг ааша гаргаа һаань, тэдэ арадууд этигэдэггүй, хүндэлдэггүй гэшэ.

Манай вьетнам, корей нүхэдэй Советскэ Союз айлшалжа ерэхэдэ гансашье совет хүнүүд, аха дүү эдэ хоёр оронуудай арадууд бэшэ, мүн Азиин бүхы арадууд баясана. Бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдал тогтоохын түлөө адли тэгшэ эрхэтэй арадуудай хоорондо хани барисаа, харилсаа холбоо тогтоохо ёһотойл жэшээе эдэ айлшалалганууд харуулна бшуу.

Японой премьер-министр Икэда гэгшын Холбоото Штадуудта ошоходонь япон арад тэрээниинь һайшаагаагүй. Японо-американска хэлсээнүүдтэ Япон адли тэгшэ эрхэгүй байба гэжэ Токиогой хэблэл мэдэрхэ ушартай болоо. Тэдэ хэлсээнүүдэй болоһоной һүүлээр Япон өөртөө ямаршье аша туһа олобогүй. Харин США-һаа бүри ехээр дулдыдадаг болоо. Тэдэ хэлсээнүүдтэ гансашье ниитэ-политическэ, сэрэгэй асуудалнууд бэшэ, харин Японой дотоодын хэрэгтэ хабаатай асуудалнууд зүбшэгдөө гэжэ «Майнити» газетын Вашингтондо байдаг корреспондент тэмдэглэбэ. Июль һарада Японой правительствые шэнэдхэн хубилгаха, либерально-демократическа партиин шэнэ түрүүлэгшье ерэхэ жэлдэ һунгаха һунгалтада Америкын тала «угаа һонирхолтойгоор» хандаба гэжэ тэрэ корреспондент мэдээсэнэ.

Хэлсээнүүд тухай толилогдоһон тусхай коммюнике харахада, америкынхидай урда Икэда хүсэдөөр бэеэ тушааһан болоно. Вашингтоной хэлсээнүүдэй ёһоор, японо-американска сэрэгэй союз оэхижүүлагдэхэ, Японой правительство США-гэй ябуулдаг политикаһаа сэхэ дулдыдадаг болохо байна гэжэ Японой социалистическэ партиин генеральна секретарь Эда тон зүб һанамжалаа.

Азида боложо байгаа национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөндэ, «коммунистическэ аюулда» суглаа эсэргүүсэн тэмсэхэ тухай премьер Икэда президент Кеннеди хоёр зүбшэбэ гэзэд Америкын хэблэл башэба.

Д. Бочаров.

Элүүр һогшие

Зориһондоо хүрэһэн хүбүүн

Республикын хүдөө ажахыда мэргэжэлтэдые бэлэдхэдэг Татауровтахи (Прибайкалиин аймаг) училищида һуралсахаар ерэгшэдэй дунда ехэнхидээ ажалай дүршэлтэй, сэрэгэй алба хэжэ дүүргэгшэд олон байдаг. Һүүлэй үедэ тус училищиһаа тракторист гэһэн мэргэжэлтэйшье һаа, өөһэдөө слесарь, токариин мэргэжэлтэй боложо гарана. Жэл бүри эндэ шэнэ шэнэ түхеэрэлгэ, станогууд абтажа байдаг. Үнгэрэгшэ һуралсалай жэлэй эхиндэ тус училищида түмэр отолхо, үрэмдэхэ станогууд, приборнууд олоор абтаһан юм. Эдэ бүгэдын ашаар эндэ һуралсагшад хүсэд дүүрэн шухала хэрэгтэй зэр зэмсэгүүдтэй болонхой. Зураг дээрэ харуулагдаһан ерээдүйн залуу мэргэжэлтэ сэрэгэй алба дүүргэмсээрээ тус училищида һуралсажа эхилһэн домогтой. Нүхэр Токарев һуралсалдаа, училищиингаашье элдэб янзын хүдэлмэридэ эдэбхи үүсхэлтэйгээр хабаадалсажа, үетэн нүхэдтөө жэшээ харуулжа ябадаг. Хэшээлэйнгээ һүүлээр тракторта хэрэглэгдэхэ деталь өөрөө бэлэдхэжэ байхадань нүхэр Токаревые фотоаппарадааараа буулгажа абаһан байнабди. Училищида һуралсагшад трактористын мэргэжэлтэй болохынгоо хажуугаар ондо ондоо шэнэ мэргэжэл шудалхые оролдодог, хүсэһэнөөшье хэрэг дээрэнь бэелүүлдэг заншалтай юм.

Н. Тимошенко.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: нүхэр Токарев. Авторай фото.

Улаан тугта хүртэбэ

Модо бэлэдхэлэй промышленностиин хүдэлмэришэдэй профсоюзай областной совет болон «Забайкаллес» комбинат модо бэлэдхэлэй пунктнууд, мастерска участогуудай хоорондо дэлгэрһэн социалистическэ мүрысөөнэй май һарын дүнгүүдые согсолон гаргаба.

Хүрьбын леспромхозой модо бэлэдхэлэй Хасууртын пункт социалистическэ мүрысөөндэ шалгараа. Партиин XXII съездын хүндэлэлдэ ажалай вахтада жагсаһан энэ пунктын хүдэлмэришэд модо шэрэхэ май һарын даабари 140 процент дүүргээ. Нигэжэ тэдэнэр түсэбһөө гадуур 2400 кубометр модо шэрэһэн байна. Эндэ ажалладаг хүдэлмэришэн бүхэнэй ажалайнь бүтээсэ 140 процент болоо, тиихэдэ модошон бүхэн даабариһаа гадуур 16 кубометр модо бэлэдхээ. Мүрысөөндэ түрүүлжэ гараһан тус пунктын модошод Бурядай совнархозой, модо бэлэдхэлэй промышленностиин хүдэлмэришэдэй профсоюзай областной соведэй дамжуулгын Улаан тугта, нэгэ мянган түхэригэй 1-дэхи мүнгэн шанда хүртэнэн байна.

Хандагатайн леспромхозой модо бэлэдхэлэй Сангон пунктын коллектив 2-дохи мүнгэн шан абаба.

Мастерска участогуудай дундаһаа Хүрьбын леспромхозой мастер Серпионовой, Хандагайн леспромхозой мастер Фроловой даадаг участогууд абаһан социалистическэ уялганнуудаа һайнаар дүүргээ. Эдэ хоёр участогууд 2-дохи мүнгэн шанда хүртэбэ.

Хүрьбын леспромхозой мастернууд Будаев, Петров гэгшэдэй хүтэлбэрилдэг участогууд 3-дахи мүнгэн шан абаба.

Н. Тюрнев.

Партиингаа XXII съездые ажалай бэлэгүүдээр угтахын Эрхимлээшэд

тула Яруунын эд хэрэглэгшэдэй союзай хүдэлмэрилэгшэд дээшэлүүлһэн уялганнуудые абаад, 3-дахи кварталайнгаа түсэбые үлүүлэн дүүргэхэ хүсэлтэй.

Коммунистическэ ажалай нэрэ зэргэдэ хүртэхын түлөө тэмсэгшэд үдэрһөө үдэртэ олошорно. Эдэнэй дунда Романовка тосхондохи магазинай наймаалагшад—гэр бүлэтэн Литвинцевэйхид, Комсомольск тосхоной магазинние даагша Н. Дугданова, Гүндын — Максарова болон бусад шалгаржа ябаһаар. Эдэнэр һара бүри түсэбөө ходо үлүүлэн дүүргэдэг.

Һүүлэй жэлнүүдтэ худалдаа наймаанай тусхай һургуули дүүргэһэн хори гаран залуу мэргэжэлтэд тус аймагта ажаллажа байна. Эдэнэй олонхинь үнинэй бэрхэ наймаалагшадһаа дутуугүй дүршэл шадабаритайшуud болонхой. Мүнөө тэдээн соohоо коммунистическэ ажалай ударшигай нэрэ зэргын түлөө аймагай номой магазинай наймаалагшад Р. М. Минеева, Н. Е. Лошкарева, Комсомольск тосхондохи магазинай наймаалагша Л. В. Байбородина гэгшэд тэмсэнэ. Эдэнэр эрхимһайн ажалайнгаа түлөө аймагай эд хэрэглэгшэдэй союзай мүн Буркоопсоюзай зүгһөө үнэтэ шанда хүртэһэн, маттаалай, хүндэлэлэй грамотаа шагнагдаа юм. Лидия Николаевна Гантимурова «Советскэ худалдаа наймаанай отличник» гэһэн тэмдэгтэй болоархой.

Б. Санданов.

Хүршэнэртэмнай

ШЭНЭ АРГА НЭБТЭРҮҮЛЭГШЭД

Утаа татаха шэнэ түхеэрэлгэ Читын түмэр замай уралан нарижуулагшад зохёообо. Тэрэнэйнь ашаар депо соохи агаар һайнаар сэбэрлэгдэнэ. Мүнөө депогой хоёр цехтэ энэ түхеэрэлгэ тодхогдоо, саашадаа бүхы цехүүдэй утаа, тоohо татажа гаргаха түхеэрэлгэ шэнэдхэгдэхэ.

Чита станциин депогой уралан нарижуулагшад үйлэдбэридөө шэнэ юумэ нэбтэрүүлгэдэ ехэ үүсхэл оролдолго гаргана. Үнгэрһэн таба һарын туршада депогой уралан нарижуулагшад 60 дурадхал нэбтэрүүлжэ, жэл соо 22 мянган түхэригэй алмалта хэхэ арга олгобо. Деподо уралан нарижуулагшадай 13 бригада эмхидхэгдэнхэй. Бригада бүхэн партиин XXII съездые эрхим бэлэгтэйгээр угтахын тула ажалайнгаа тодорхой түсэб зохёожо, өөһэд хоорондоо мүрысэнэ. Мастер А. Лавровскиин хүтэлбэрилдэг цехын уралан нарижуулагшад энэ жэлдэ ажал ехэтэй хүдэлмэри онһоожоруулха 15 дурадхал нэбтэрүүлээ.

Уралан нарижуулагшадай бригаданууд хоорондоо мүрысэхэ зуураа, бэе бэедээ ехэ туһаламжа хүргэнэ. Депогой уралан нарижуулагшад паровоз задалдаг цехын хүндэ ажал онһоожоруулха зорилго урдаа табинхай. Тэдэнэр энэ зорилгоёо партиин XXII съездын нээгдахэ үдэр болотор дүүргэхээр шиидээ гэжэ Читын «Забайкальский рабочий» газетэ мэдээсэнэ.

БҮХЫ КЛАССААРАА КОЛХОЗ ОШОБО

Бүри үбэл байхада, һуралсалай жэлэй дүүрэхын үшөө үдыдэ Усть-Ордын дунда һургуулиин 10-дахи «б» классай һурагшад һургууляа дүүргээд, түрэл колхоздоо ошожо ажаллаха гэжэ шиидэнэн байгаа. Һайшаалта энэ үүсхэл туһайгаа тэдэнэр һургуулиингаа вечер дээрэ мэдүүлээд, хүдөө ажахын асуудалаар һонирходог болоо һэн гэжэ «Восточная Сибирская правда» (Эрхүү) газетэ бэшэнэ. Тус классайхид бултадаа мал ажал шудалха кружогто ябажа эхилээ һэн. Дүй дүршэлтэй зоотехник Евдокия Алексеевна Осиповагай хүтэлбэрилдэг кружогой хэшээл һонирхолтойгоор үнгэрдэг, һурагшад эндэ дуратайгаар ерэдэг байгаа.

Бүхы классааraа түрэл колхоздоо ошожо ажаллахаа хүсэлэнтэй 10-дахи «Б» классайхид тусхай бэлэдхэлтэйгээр артельдээ бусана. Тэдэнэй олониинь үбэлэй, зунай амаралтын үедэ мал ажалай фермэ, гүүртэнүүд дээрэ ажаллаһан, үбһэ, таряа хуряалсаһан байха 10-дахи класс дүүргэгшэд Петр Романов, Юрий Тухалов, Валерий Табиханов, Иосиф Тобшиноев, Георгий Осодоев, Владимир Хитуев гэгшэд 8-дахи классаа эхилжэ, зуудаа трактористын, комбайнерай туһалагшаар ажаллаһан, Устэ-Ордын лугомелиоративна станциин мастерскойдо трактор, автомобиль шудалһан юм. Һүүлшынгээ шалгалта үгоод, болбосоролой аттестат гартаа барилһан 26 залуушуул колхоздоо ажаллахаар ошобо.

СОЁЛОЙ ГУЛАМТА

«Якутзолото» трестын Лебединый гэжэ руднигта олон тоото горнягууд, металлургнууд, барилгашад ажалладаг. Тэдэнэй ажаһуудалай соёл культурын гуламта болоһон клубта спортивна, лекционно залнууд, урһайханай самодеятельностиин кружогуудай хүдэлхэ олон таһагуу библиотекэ бии.

Клубай ажал эмхитэй һайнь үнгэргэгдэдэг болоо. Тэрэниие хүнһөө бүридэһэн клубай сонэрхилнэ. Драматическа, духовой оркестр, вокальна, струнна, оёдолой кружогууд эмхидхэгдэд, һанаар ажаллана. Дуунай кружок 137 хүн хабаадалсадаг. Мүн клубай дэргэдэ спортивна олон секциинүүд, жашаэлхэдэ, футбольно, волейбольно, настольно теннис, боксын, атлетикын, даам, шаталай секциинүүд бии. Тэдэнэй олониин Алданска районой мүрысөөндэ түрүү һуури эзэлжэ ябадаг.

Клубай дэргэдэ хоёрдохи жэл культурын университет ажаллана. Эндэ 300 гаран хүдэлмэриин һуралсадаг. Олон янзын темэ хэшээлнүүдэй үнгэргэгдэнэ. Һүүлээр тусхай киножурнал харуулагдадаг, үйлэдбэриин түгшүүлтэй уулзалга эмхидхэгдэ, концерт харуулагдадаг юм. Эдэ һарадаа хоёр дахин светорадиогазетэ гаргагдана. Тиихэдэ клубай совет хүдэлмэришэдые коммунистическэ үзэл сурталаар хүмүүжүүлхэ, шэнэ ёһоор ажаллаха ажаһуудаг оолгохо, үйлэдбэриин түрүүшүүлэй дүй дүршэлые нэмэгдүүлхэ хэрэгтэ онсо анхаралхандуулна.

Эндэхи библиотекэ 25 мянга элдэб номуудтай. Уншагшад өөһдөө хэрэгтэй номуудаа шэлэжэ абадаг.

Руднигай хүдэлмэришэдэй үнэ шэнэ бүхэндэ клубтаа олоороо оролцожо, сүлөөтэй сагаа культурно үнгэргэдэг болоһон тухай «Социалистическая Якутия» газетэ и жэ бэшэнэ.

Редактор Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.

Дүнжэ дэлхэйн

Хитадай компартиин 40 жэлэй ой

ПЕКИН, июлиин 1. (ТАСС). Хитадай Коммунистическэ партиин бии болоһоор 40 жэлэй ойн һайндэр Арадай Хитадай ажалшад тэмдэглэжэ байна. 1921 ондо ороидоо хэды зуугаад хүниие нэгэдүүлһэн парти агуухэ ороной хүтэлбэрилхы парти болоод байнхай. Мүнөө үедэ тэрэнэй зэргэдэ 17 миллионһоо үлүү хүн бии.

КПК-гэй нэгэдэхи съездын зарлагдаһанһаа хойшо 40 жэлэй ой мүнөөдэр гүйсэбэ. Энээнтэй дашарамдуулан Хитадай революциин түүхын музей нээгдээ. Хитад арадай зуу гаран жэлэй туршада хэһэн революционно тэмсэлые тэрэ музей тодорхойлжо үгэнэ. Хитадай Коммунистическэ партиин ажал-ябуулга харуулһан бэшэг, данса, революционно шухала хэрэгсэлнүүд, мүн бусадшье экспонадууд тэндэ голһуури эзэлнэ. Хитадай Коммунистическэ парти орёо бэрхэшээлтэй тэмсэлэй харгы дабажа гараа. Хитад арадые Коммунистическэ партиин хүтэлбэрилһэнэй ашаар тэндэ революци илан мандаба. Тиигээд Коммунистическэ партиин удридалгаар 650 миллион арад амжалтатайгаар социализм байгуулжа байна. КПК-гэй бии болоһоор гайхамшагта ойн гүйсэһэнтэй дашарамдуулан, КПК-гэй түүхын музейнүүд Шэньян, Аньшань, Тяньцзинь, Бэньси болон бусад городуудта нээгдэбэ.

Компартиин 40 жэлэй ойн гүйсэһэнтэй дашарамдуулан, республикын предприяти, эмхи зургаануудта лекци, элидхэлнүүд уншагдана. Үнинэй коммунистнууд, революционно тэмсэлдэ үнинэй хабаадаһан хүнүүд хараһан үзэһэн юумэнүүд тухайгаа ажалшадта хөөрэжэ үгэнэ. Олон городуудта фотовыставкэ, фотовитринэнүүд нээгдэнхэй.

Мүнөөдэр ороной кинотеатрнуудта шэнэ 15 кинофильмнүүд гаража эхилээ. Һүүлэй 40 жэлэй туршада Хитадай ажалшадай хэһэн революционно тэмсэлдэ зорюулагдаһан «Улаан туг тухай дуун», «Ураган» гэжэ кинофильмнүүд зохёогдонхой.

«Женьминь жибао» газетэ КПК-гэй 40 жэлэй ойдо зорюулжа олон бэшэгүүдые мүнөөдэр гаргаба. Уржадэр Пекиндэ болоһон баярай суглаан дээрэ КПК-гэй ЦК-гэй түрүүлэгшын орлогшо Лю Шаоциин хэлэһэн үгые газетэ толилоо. Партиин 40 жэлэй ойдо зорюулжа, КПСС-эй ЦК-гэй КПК-гэй ЦК-да, мүн аха дүү бусад коммунистическэ, хүдэлмэришэнэй партинуудай эльгээһэн амаршалганууdые газетэнүүд толилһон байна.

Эб найрамдалай немецкэ союзай дурадхалнууд

БОННН, июниин 30. (ТАСС). Германитай эбэй хэлсээ баталха, энэ үндэнэ һуури дээрэ Баруун Берлин тушаа асуудал шиидхэхэ тухай США-гэй президентдэ үгтэһэн Советскэ правительствын һануулгын бэшэгэй толилогдоһонтой дашарамдуулагдан, эб найрамдалай немецкэ союзай гэшүүн Арно Бериш элдэб фракциннуудай хүтэлбэрилэгшэдтэ хандаба. Бундестагта гадаадын политикада хабаатай хэлсээнүүдые хэхэ дурадхал тэрэ оруулһан байна. Немец арадта шухалын шухала удхатай эдэ асуудалнуудые зүбшэн хэлсэлгые эдэ партинуудай хүтэлбэрилэгшэд һайшаагаагүй. Энээнтэй хамта А. Бериш хэблэлдэ гаргахаяа эб найрамдалай немецкэ союзай дурадхалнуудые мүнөөдэр дамжуулан үгэбэ. Германиин хоёр гүрэнэй хоорондо эбэй хэлсээ баталха тухай тэндэнь хэлэгдэнэ. Германитай хэһэн дайнда хабаадаһан бүхы оронуудай, ФРГ, ГДР-эй правительствонуудай адли тэгшэ хабаадалгатайгаар эбэй ёһоной зүблөө зарлаха дурадхал А. Бериш оруулна. Зарим шухала асуудалнуудаар үгэеэ ойлголсохын түлөө ФРГ ГДР хоёрой хоорондо түрүүшээр зүблөөнэй урда тээ хэлсээнүүдые хэхээр һанамжална.

Советско-американска хэлсээнүүд тухай коммюнике

ВАШИНГТОН, июлиин 1. (ТАСС). Буу зэбсэг хуряаха тухай советско-американска хэлсээнүүдтэ хабаадагшад июниин 30-най үдэшэлэн хамтын иимэ коммюнике гаргаба:

«Холбоото Штадуудай, Советскэ Союзай правительствонуудай түлөөлэгшэд буу зэбсэг хуряаха, тусхай органдо хэлсээнүүдые дахин хэжэ эхилхэ асуудалнуудаар июниин 19-һөө Вашингтондо һанамжануудаа хоёр талаһаа хөөрэлдэбэ. Гэхэ зуура хэлсээнүүдые дахин һэргээжэ эхилхэ тусхай органой ямар бүридэлтэй байхые зүбшэгдэхэ болоно. Эдэ хэлсээнүүдтэ хабаадагшад өөһэдынгөө заседанинуудта июлиин 17 хүрэтэр забһарлалга соносхохо гэжэ шиидээ.

Хоёр правительствонуудай түлөөлэгшэдэй июниин 19-нэй урда тээ үгэеэ ойлголсоһоной ёһоор, Москвада заседанинууд дахин боложо эхилхэ. Хэлсээнүүдэй түрүүшын хахад Вашингтондо, хоёрдохи хахадынь Москвада үнгэргэгдэхэ ёһотой гэжэ хоёр правительствонуудай түлөөлэгшэд зүбшэһэн юм.

Президент Кеннеди Ф. Носавантай уулзаба

НЬЮ-ЙОРК, июниин 30. (ТАСС). Саваннакетын бүлэгэй Лаостохи түлөөлэгшэ Фуми Носаван Вашингтондо, Сагаан байшанда президент Кеннедитэй уулзажа хөөрэлдэбэ. Лаосто бэеэ даанги правительство бии болгохо хэрэг саашадаа үргэлжэлүүлэгдэхэ юм гэжэ президентдэ мэдээсээб гээд журналистнуудта тэрэ мэдүүлһэн байна.

Лаосто гурбан хан изагуурдад уулзаха. Энэ шэнэ уулзалгын һүүлээр тэндэхи асуудал таатайгаар шиидхэгдэхэ гэжэ этигэхээр гээд Фуми Носаван хэлээ. Бүхы политическэ партинуудай, бүлэглэлнүүдэй хабаадалгатайгаар правительство бии болгогдохо гэжэ Фуми Носаван үргэлжэлүүлээ.

Хэмэл одо табиха һэдэлгэнь бүтэбэгүй

НЬЮ-ЙОРК, июниин 30. (ТАСС). Уоллопс арал дээрэ (Виргини штат) Холбоото Штадууд дэлхэйе тойрохо замда хэмэл одо мүнөөдэр табиха һэдэлгэ гаргаба. ЮПИ агентствын мэдээсэһэнэй ёһоор, хэмэл одо табиха хэрэгынь буруутаа.

АЖАХЫН ТООСООН-ХҮГЖЭЛТЫМНАЙ АРГА ЗАМ

БУРЯТ ҮНЭН

ОНШОТОЙ ҺАЙНААР ХҮТЭЛБЭРИЛХЭ

1961 оной хоёрдохи хахадта абтаха

„БУРЯТ ҮНЭН“

газетэдэ захил хэгдэжэ байна.

Хэлхеэ холбооной конторо, отделени, почтальон бүхэн, предприяти, эмхи зургаан, совхоз болон колхозуудтахи хэблэл тараадаг олониитын түлөөлэгшэд захил абана.

Газетэ захиха үнэ сэн:

5 һарын—2 түх. 50 мүн., 3 һарын—1 түх. 50 мүн.

НҮХЭД УНШАГШАД,

„Бурят үнэн“ газетэеэ шамдажа захилт

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 26. Телефоны редакции: редактора—46-32, зам. редактора —32-74, отв. секретаря —27-37, отделов: партийной жизни, пропаганды—24-74, сельского хозяйства и советского строительства—47-59, промышленности и транспорта, информации—35-14, культуры—24-05, писем и рабселькоров—40-49, отдел переводов, корректорская —35-95, бухгалтерия 37-32. Для междугородных переговоров—16.

Н00696 г. Улан-Удэ, Типография Министерства культуры Бурятской АССР. Зак. № 5915.